

ISSN 1300-4689

Erciyes

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi

YIL:41

SAYI:481

OCAK 2018

Erciyes

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi

(Ulusal Hakemli Dergi)

ISSN: 1300-4689

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü

Âlim GERÇEL

Genel Yayın Müdürü

Ömer BÜYÜKBAŞ

Düzenleyiciler

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Remzi KILIÇ

Dr. Ahmet KAYASANDIK, Mehmet BİLGEHAN

HAKEM HEYETİ

Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Ahmet CİHAN (İstanbul Medeniyet Üniversitesi)

Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN (Necmettin Erbakan Ü)

Prof. Dr. Atabey KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Erdoğan BOZ (Eskişehir Osmangazi Ü)

Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN (Ege Üniversitesi)

Prof. Dr. Hatice ŞAHİN (Uludağ Üniversitesi)

Prof. Dr. İlyas GÖKHAN (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Ü)

Prof. Dr. Kemal GÖDE (S. Demirel Ü'nden Emekli)

Prof. Dr. Mehmet İNBAŞI (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. M. Metin KARAÖRS (Erciyes Ü'nden Emekli)

Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa KESKİN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa SEVER (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa TURAN (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Osman YILDIZ (Süleyman Demirel Üniversitesi)

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Remzi KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY (Erciyes Ü'nden Emekli)

Prof. Dr. Zeki KAYMAZ (Ege Üniversitesi)

Doç. Dr. Bayram DURBİLMEZ (Erciyes Üniversitesi)

Dr. Ahmet KAYASANDIK (Abdullah Gül Üniversitesi)

Mehmet BİLGEHAN (Erciyes Üniversitesi)

Mehmet ÇAYIRDAĞ (Erciyes Üniversitesinden Emekli)

Yaşar ELDEN (Erciyes Üniversitesi)

Yazışma Adresi

Erciyes Dergisi, P.K. 218, 38002 KAYSERİ

Telefon – Belgeç: 0 352 231 73 03

İdare Yeri

Sahabiye Mahallesi Muhtarlığı

Kalenderhane Sokağı, Nu.: 8

38010 Kocasinan/KAYSERİ

Ağ sayfası: www.erciyesdergisi.com

E-posta: bilgi@erciyesdergisi.com

erciyesdergisi@mynet.com

alimgercel@mynet.com

İÇİNDEKİLER

SAYFA

Ziya Gökalp'in Batı-Dışı Modernleşme Modeli ve Mehmet Ateşoğlu'nun Şiirlerinde Modelin Birinci Basamağı "Türkleşmek" -I

ÂlimGERÇEL, MehmetBİLGEHAN.....1

Türkiye ve İsrail İstihbaratının Gridsel Temeli

Dr. Ceyhun DEMİRKOLLU

(MakineMühendisi).....8

Onlar ve Derviş Selâmına Süzölmüş Bulut (Şiir)

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN.....10

Çankırı (Şiir)

Sadık SOFTA.....10

Bağımsızlığının İlk Yıllarında Azerbaycan-Türkiye İlişkileri

Anzule AMİROVA.....11

Kastamonu'da İnsan Uzuvarıyla İlgili İnançlar

Prof. Dr. EyüpAKMAN.....19

21. Yüzyılda Nasreddin Hoca'yı Anlayabildik mi?

Sait ÖZER.....23

Kayseri Şehitleri İçin Tarih "PKK'nin Korkulu Rüyası Yiğit Komandolarımız"

Mustafa ASLAN.....28

Fiyat Tarifesi (KDV dâhil)

Sayı: 10 TL

Yıllık abone bedeli: 90 TL

Resmî abone bedeli (Taahhütlü): 150 TL

Yurt dışı abone bedeli: 40 Euro – 50 Dolar

Dergimiz öğretmen ve öğrencilere %10 indirimlidir.

Reklam bedeli: Reklam sahibinin lütfuna tâbidir.

Havaleleriniz için posta çeki hesabı: Âlim Gerçel, 116866

Vakıfbank Kocasinan Şb. IBAN: TR590001500158007286226630

Baskı

Geçit Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic.

Oymaağaç Mah. 5067. Sok. Nu.: 4-C Mobilyakent Kocasinan/KAYSERİ

Telefon: 0352 320 48 61, Belgeç: 320 48 54

www.gecityayinevi.com E-posta: gecitmatbaacilik@hotmail.com

YIL: 41 ★ SAYI: 481 ★ OCAK, 2018

ZİYA GÖKALP'İN BATI-DIŞI MODERNLEŞME MODELİ VE MEHMET ATEŞOĞLU'NUN ŞİİRLERİNDE MODELİN BİRİNCİ BASAMAĞI "TÜRKLEŞMEK" -I

Alim GERÇEL

Mehmet BİLGEHAN

Özet:

Ateşoğlu, Ziya Gökalp'in etkisinde kalmış Türkçü aydınlarımızdan biridir. Onun şahsında Gökalp'in Üç Cereyan: Türkleşmek, İslamlaşmak Muasırlaşmak makalesinin Türkçülüğüm manifestosu olarak kabul edildiği gerçeği onun bir şiiriyle değerlendirilmiştir. Türklüğün yüceltilmesi, İslam'a bağlılığın gerekliliği ile modernleşme örneği, Batı-dışı modernleşme profesidir. Batılılaşma Türk dünyasının ve İslam dünyasının önemli paradigmalarından biridir. Doğru bir paradigma (değerler dizisi) belirleme son derece önemlidir. Üç cereyan doğru paradigmanın basamaklarıdır. Türk medeniyeti beş bin yıllık bir geçmişe sahiptir ve Batı medeniyetinden çok daha kadim bir medeniyet oluşturmuştur. Bu medeniyete bağlı kalarak gerçekleştirilecek Türk modernleşmesi Doğu değerleri ile Batı'nın maddiyatını birleştirerek Türk-İslam medeniyete temelinde, yeni bir Türk-İslam-Batı medeniyeti inşa ederken aynı zaman modernleşmesini de gerçekleştirecektir.

Anahtar Kelimeler: Ziya Gökalp, Mehmet Ateşoğlu, Üç Cereyan, Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak, Modernleşme, Batı-Dışı Modernleşme

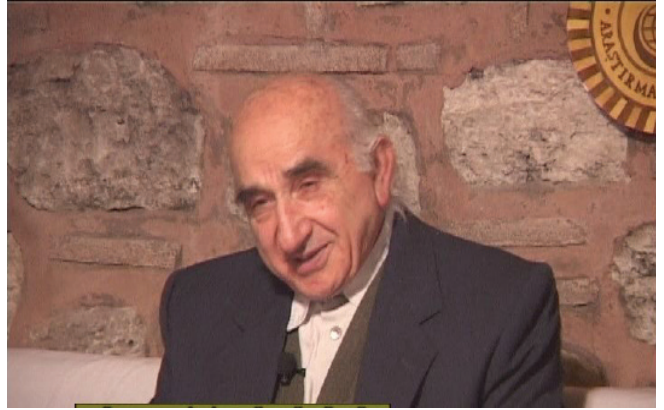
HAZRET-İ TÜRK
Allah'ın ayetlerle sevdiği millettir, Türk.
Peygamberin hadislerle övdüğü millettir, Türk.
Türklük, Hazret-i Türk'ten zuhur eden millettir.
Hazret-i Muhammed'e en büyük ümmettir, Türk.
Türk milleti nice çağlar yeryüzüne hükmetti
Tarihte beş bin yıllık bir millet, devlettir, Türk.
Türklük zuhur etmeseydi Tarih fakir kalırdı
Tarihleri yaratan ilahi himmettir, Türk.
Mehmet ATEŞOĞLU

Giriş:

Ateşoğlu, -beyitlerinden mısralarına, mısralarından kelime gruplarına ve kelimelerine kadar Gökalp etkisi sinmiş- "Hazret-i Türk" başlıklı şiirinde: "Allah'ın ayetlerle sevdiği millettir, Türk / Peygamberin hadislerle övdüğü millettir, Türk" "Türk ve Türklük" kavramını -Gökalp çizgisinde- tanımlar.

Ateşoğlu'nun şiirleri de uzunluk bakımından Ziya Gökalp'in Ergenekon ve diğer şiirleri gibi uzundur. Bu şiirler uzun ve destansı bir havaya sahiptir. Her ikisi de şiirlerini bilimsel ve didaktik bir üslupla özenle dokumuştur. Ateşoğlu şiirlerinde: Türk, Türklük ve Türkçülük üzerine Gökalp etkisinde şiirler yazmış eğitimci bir Türk aydınıdır. Ateşoğlu, Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak" üçlemesini Türklüğün bir manifestosu olarak kabul etmiş ve bunları hayatının düsturu haline getirmiştir.

Ziya Gökalp Ergenekon şiirinde: "Biz Türk Han'ın beş oğluyuz, / Gök Tanrı'nın öz kulu yuz, Beş

bin yıllık bir orduyuz, Turan yurdu durağımız!"

Gökalp Türk kavramını tanımlarken Türklüğü, "beş bin yıllık bir ordu" olarak vurgular ve tanımlar. Ateşoğlu da şiirinde: "Türklük, Hazret-i Türk'ten zuhur eden millettir. / Hazret-i Muhammed'e en büyük ümmettir, Türk // Türk milleti, tarihin en büyük zuhurudur; // İnsanlık âlemine ilahi rahmettir, Türk / Türk milleti nice çağlar yeryüzüne hükmetti / Tarihte beş bin yıllık bir millet, devlettir, Türk" beyitlerinde ifade edildiği gibi, Türklüğü beş bin yıllık bir millet, devlet olarak tanımlar ve Ebu'l Gazi Baha-dır Han "Şecere-i Türk ve Şecere-i Terakkime" adlı eserlerine bir hatırlatma (telmi) yapar.

Gökalp ve Ateşoğlu'nun şiirleri bağlamında asıl üzerinde duracağımız konu, "Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak" şeklinde ortaya konan üç cereyan (akım) "Batılılaşma" olarak algılanan modernleşmenin, çağdaşlaşmanın basamaklarıdır. Ancak, Batılılaşma: Türk-İslam coğrafyasının en büyük paradigmalarından biridir. Bir paradigma olarak Batılılaşma çabası, Tanzimat'la başlayıp gü-

nümüze kadar süren 200 yılı aşkın bir mücadeledir. Batılılaşma “medeniyet” ve “kültür” kavramları üzerine yoğunlaşan Batı’ya uygun bir değişim çizgisidir. Neredeyse dünya devletlerinin tamamı medeniyet ve kültür alanında gelişmeyle Batılılaşmayı bir tutmuşlardır.

Bu arada, paradigma sözcüğü Yunancadan gelir. Başlangıçta bilimsel bir terimdi, günümüzde ise daha çok bir model, kurum, algı, varsayım ya da değerler dizisi, değer yargısı anlamında kullanılmaktadır. Biraz daha genişletirsek, dünyayı görme tarzımızdır. Gözle görmek değil; algılamak, anlamak, yorumlamak anlamında. (Covey, 2017: 26) Bu bakımdan bütün dünya, devletler, milletler ve halklar o çağda kurulan ideolojik ve iki kutuplu dünyanın etkisinde, değer yargılarını bir bir değiştirmeye ve yeni değer yargılarını oluşturmaya başlamış ve milletlerin algoritmik dizilimleri ve programları altüst olmuştur.

İnsanlık XIX, yüzyılı sonu, XX. yüzyılın başlarından itibaren Batılılaşma gayret ve çabası içerisinde yoğun bir mücadeleyle karşı karşıya kalmıştır. Osmanlı devleti bünyesindeki aydınlar da bu tuhaf paradigma (değer yargısı/değerler dizisi) halkasının ister istemez arkasından sürüklenmişlerdir.

Bu sürüklenme başta padişahlar olmak üzere önce aydınları sonra da bütün Türk halkını yarattığı girdabın içine almıştır. Bu girdap bizde ve bütün dünyada- İngiltere hariç- büyük imparatorlukları ve bazı devletleri yutmuş, yıkıp yok etmiştir. Bazı devletler yeniden kurulurken insanlık kendini iki kutuplu bir dünyada bulmuştur. Bu kurulan yeni dünya düzeni ideolojik eksenli ve iki kutuplu olarak ama insanlık adına sakat doğmuştur.

Burada, Ateşoğlu, Gökalp’ten etkilenen aydınların bir temsilcisi olarak kabul edilmiştir. Gökalp’ ve ondan etkilenen Türk aydınlarının bir temsilcisi olarak kabul ettiğimiz Ateşoğlu gibi aydınlar, Batılılaşmayı ülkemizdeki ve dünyadaki diğer aydınlardan farklı bir şekilde algılamış, anlamış ve bu anlayışla muasırlaşmanın gerekliliğini öncesinde Türkleşmek ve İslamlaşmaya, yani millileşmeye bağlı olduğunu ifade etmişlerdir.

Gökalp ve Gökalp’in fikirlerinden etkilenen Türk aydınları körü körüne bir Batılılaşma taraf-

tarı olmamıştır. Onlar, bilimde ve fende ilerlemede Batı tarzı modelleme ile her alanda bir değişimin gerekmediğini o günden görmüşlerdir.

Ziya Gökalp ve Gökalp’ten etkilenen Türk aydınlarının temsilcisi Ateşoğlu, Batılılaşmayı Türklüğün ve İslam’ın her daim yüceltilmesiyle de başarılacağına inanmışlardır. Bu inançla beş bin yıllık bir kültür mirasının Batı medeniyetinden ve kültüründen daha güçlü olduğuna inanmışlardır. Türklüğü ve Allah’ın dini İslam inancının asırlarca oluşturduğu İslam medeniyetinin Batı medeniyetin daha kadim ve yüce olduğunu şiiirlerinde ve eserlerinde inanç ve coşkuyla haykırılmışlardır.

Aslında bu, Batılılaşmadan da modernleşmenin mümkün olabileceğinin ilk tespit edilmesidir. Gökalp ve Ateşoğlu Batı-dışı modernleşmenin kodlarını ve şifrelerini şiiirsel biçimde formüle etmiş ve anlatanlara açıkça ifade etmişlerdir. Buna Batı-dışı modernlik diyebiliriz. Batı-dışı modernlik kavramı ise dünyada sosyal bilimcilerin ancak yeni yeni tartışmaya başladığı kavramlardandır (Özyurt, 2005: 180).

1. Milli Bir Çizgide (Batı-Dışı) Modernleşmenin Manifestosu

“Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak” üç cereyanı, milli bir çizgide, Batı-dışı modernleşmenin manifestosudur. Ziya Gökalp’in bunu ilk ortaya koyan düşünürdür. Ateşoğlu ve diğer Türk aydınları da bunu o zamandan anlamış düşünürlerimizdir. Batı’ya bağlı olmadan Batı-dışı bir modelle modernleşmenin manifestosunu adım adım reçetesi üç cereyan (akım)dır.

Gökalp’in Türkcülük ve Türkcülüğü açıklama-ya yönelik yazılarının asıl amacı: Türkü ve Türklüğü yüceltmek ve bu sayede Batı-dışı modernleşmenin milli değerlere bağlı kalarak da başarılacağına toplumu inandırmaktır. Gökalp’in Türkcülük bakış açısındaki amacı buna matuftur. En yalın tanımıyla Ziya Gökalp ifadesiyle Türkcülük, Türk milletini yüceltmektir, “Türkcülük, Türk milletini yükseltme ve yüceltme mefkûresi (ülküsü)dir.”

Ziya Gökalp fikirleriyle ve görüşleriyle Türkcülük mefkûresi (ülküsü)ne önemli oranda katkıda bulunmuş ve devrin aydınlarını bu yönde etkilemiş bir bilim adamıdır. Ziya Gökalp’in Türkcülü-

ğün doğuşuna ve gelişmesine ait fikirleri ve eserleri Türkçülük fikrinin temel kaynaklarıdır. Türk modernleşmesini, Türkçülük fikrini incelemek ve karşılaştırmalar yapmak demek; bir anlamda, Ziya Gökalp'i incelemek demektir.

Türkçülüğün ana hatları, esasları ve teferruatı konusunda Yusuf Akçura'nın "Üç Tarzı Siyaset" ile başlamış ancak bu fikrin manifestosu niteliğinde Türkçülük fikri ile ilgili önemli noktalar, Ziya Gökalp tarafından ortaya konulmuştur. Bu bakımdan Türkçülüğü araştırmak Türkçülük konusunu tahlil etmek demek Ziya Gökalp'i tahlil etmek demektir. Türkçülüğü tahlil ederken Ziya Gökalp hakikatinden ve Ziya Gökalp'ten etkilenen Ateşoğlu gibi Türk aydınlarından ayrılmak gerekir.

1.1. Gökalp'in Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak Adlı Eseri:

Ziya Gökalp'in "Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak" adlı eseri, Türkçülüğün genel kavramı dışında Türkçülüğe bağlı somut problemleri ele alıp aydınlatan bağımsız bölümler yer alır.

Bu bölümler: "Üç Cereyan (akım)", "Lisan (dil)", "Anane ve Kaide (Gelenek ve Kurallar)", "Hars (Kültür) Zümresi (Toplumu), Medeniyet Zümresi (Toplumu)", "Türklerin Başına Gelenler", "Terbiye (Eğitim)", "Mefkûre (Ülkü)", "Türk Milleti ve Turan", "Millet ve Vatan", "Milliyet Mefkûresi", "Milliyet ve İslâmlık" başlıkları ile sunulmuştur.

Her millette bir "milliyet" kavramı vardır. Dünyadaki milliyetçilik dalgasının yıkılmaya başladığı çok uluslu devletler, dünyada gelişmeye başlayan ve mevcut ekonomi modelleri ile varlıklarını sürdürümezler. Bu makale aslında Osmanlı toplumunun demografik yapısının panoramasını bize çizer. Osmanlı devletini kurtarmanın hayal olduğunu

ortaya koyar. Asıl olan çok uluslu bir devlet içinde varlığını sürdüren ama erime yok olma tehlikesinde olan asli unsur Türklüğü kurtarmak, aslında ülkeyi devlet, ebed , müddet anlayışı ile asli olan devleti kurtarmak olduğu burada tespit edilmiştir ve Türk milletinin eksikleri, fazlalıkları bilimsel bir şekilde incelenmiş. Kurtulmuş reçetesinin ilk basamağı olan Türklüğü yücelterek bu asli unsuru Türkleştirmek devleti de kurtarmak demektir.

تورکاشمک ، اسلاملاشمک ، معاصرلاشمق

— ۱ —

اوج جریان

تلمکتتمزده اوج فکر جریانی واردد . بوجریانلرک تاریخی تدقیق اولونوردسه کورولورکه متفکرلرمنز ابتدا (معاصرلاشمق) لزومنی حس ایشلردد . اوجنجه سلطان سلم دورنده باشلایان بوتمایه انقلابدن صوگرا (اسلاملاشمک) اعلی التحاق ایتدی ، صوگ زمانلرده اورتبه برده (تورکاشمک) جریانی چیقدی .

(معاصرلاشمق modernisation) فکری متفکرلرجه اصلی بر عقیده حکمنده اولدینی ایچون معین برناشره ، مالک دکلد . هر مجموعه ، هر غزنه بوفکرک آز جوق مدافعیدر .

(اسلاملاشمق) فکریک مروجی (صراط مستقیم - سییل الرشاد) ، (تورکاشمک) فکریک مروجی (تورکوردی) مجموعه لیدر . دقت اولوججه بواج جریانکده حقیقی احتیاجلردن دوغمش اولدینی کورولور .

(نارد) ملیت فکریک غزنه ایله باشلا دینی ادعاوشو صورتبه ایضاح ایدیور: غزنه ، عینی لسانه قونوشان انسانلری (عامه Publique) حالده طوبلا باریق اولورده مشترک بروجدان ویرر . غزنه ، شعورسز وازادسز اولهزق بادیغی بو نایبدرن ماعدا ، صرف رواجنی تأمین مقصدیه ، قارنلریک افتخار وحییت حسلرینی اوقشامه به ، نتیجه اولاراق ملی غننه لری ، ملی مفخرنلری خاطرلانا سبق سوزلری یازمه به مجبوردر .

— ۲ —

1.2. Batılılaşma Algısı ve Paradigması

Ziya Gökalp Batılılaşma kavramına daha başlangıçta diğer çağdaşlarından farklı bir paradigma ile yaklaşmıştır. Bu paradigmanın temelinde modernleşme ile Batılılaşmanın farklı şeyler olduğunu anlamış ve anlatmıştır. Ziya Gökalp'in medeniyet olgusunun temelinde Batı'ya bağlı bir anlayıştan

ziyade, temelde Doğu'nun maneviyatı ile Batı'nın maddiyatının terkiinden doğacak bir "milletleşme", yani yaratılış kodlarına dönme, "Türkleşme" vardır. Bu anlayışa bağlı olarak başlangıçta "Osmanlılık" fikri bir gereklilik olarak ortaya çıkmıştır. Osmanlı devletinin bekası da Gökalp'e göre beş bin yıllık bir kaynağın beslediği ordu-millet Türk milletidir. Ateşoğlu'na göre de yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin dayanacağı en temel kaynak, beş bin yıllık bir tarihi mirasa sahip bir millet ve devletin mirasçısı Türk milletidir.

Osmanlılık fikrinin temelinde de bir millet ve yeni bir medeniyet kurma amacı vardır. Bu yeni medeniyet algısının ve paradigmasının yaratılmasında Gökalp'in aydınlatıcı fikirleri ve uyarıları vardır. Gökalp'in anladığı medeniyet modeli Batı dışı bir modellemedir. Bu medeniyet Batı ve Doğu medeniyetlerinin terkiinden yeniden doğacaktır.

Gökalp'e göre ne sadece Doğu medeniyetine ne de Batı medeniyetine körü körüne saplantılı bir bağlılık beslemek gerekir. Ne Batı'nın ne de Doğu'nun kör bir taklitçisi olunmalıdır. Bu anlayışla Gökalp ile gelişen yeni bir takım kavramlarla karşılaşırız. Bu kavramlar başlangıçta "Yeni Osmanlılar" ve "Genç Osmanlılar"dır; ancak, bunlar daha sonra "Türklük" algısına everilecektir. Burada dikkat edilmelidir ki Gökalp, medenileşmeyi sadece Batılılaşma ile bir tutan "Tanzimatçılardan" tamamen farklıdır ve onlardan farklı bakış açısına sahip bir bilim adamıdır.

2. Üç Cereyan: Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak, (توركاشمك، اسلاملاشمق، ماسرلاشمق) Bir Muasır Medeniyet Kurgusudur:

Gökalp "Yeni Hayat ve Yeni Kıymetler" eserinden sonra "Üç Cereyan (Akım)" Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak seri makalelerinde "Osmanlılık" algısını "Türkleşme" algısına dönüştürmüştür. Türkleşmek, İslamlaşarak, Muasırlaşmak Gökalp'in modellediği muasır medeniyet kurgusudur. Bu kurgunun dayandığı güç beş bin yıllık kültür mirasının dayandığı Türk medeniyetidir. Gökalp'e göre bu temel üzerinde Türklük ülküsü ve Türk milliyetçiliği fikri geliştirilmelidir. Gökalp ve onun etkilediği Türkçü aydınlar bu modeli geliştirilmelidir. Ancak unutulmamalıdır, Gökalp'in

"Üç akım" makalesiyle "Türklük, İslamlık ve Muasırlaşma fikri bir sentez halinde birleştirilmiştir.

2.1. Batılılaşma Temayülü (muasırlaşma):

Gökalp "Üç Cereyan (Akım)" başlıklı yazısında: "Memleketimizde üç fikir cereyanı (akımı) vardır. Tarih tetkik olunursa (incelenirse) mütefekkirlerimiz (düşünürlerimiz) iptida (başlangıçta) muasırlaşmak lüzumunu hissetmişlerdir. Üçüncü Sultan Selim döneminde başlayan bu temayüle (eğileme) inkılâptan sonra İslâmlaşmak emeli iltihak etti (eklendi), son zamanlarda ortaya bir de Türkleşmek cereyanı çıktı." ifade ettiği şekilde, Batılılaşma temayülü (eğilimi) Gökalp'e göre III. Selim ile başlar.

Gökalp, Üç Cereyan'ın birinci basamağının "muasırlaşmak" ile ve zaman olarak, III. Selim ile yani padişahlık iradesiyle başladığını belirtmektedir.

Makalenin ikinci paragrafında da: "Muasırlaşmak (modernisation) fikri mütefekkirlerce (düşünürlerce) aslî bir akîde (inanış) hükmünde olduğu için muayyen (belirli) bir naşire (yayıncıya) mâlik (sahip) değildir. Her mecmua (dergi), her gazete bu fikrin az çok mudafiidir (savunucusudur)." şeklindeki ifadeden, muasırlaşma emeline, İslamlaşmak emelinin sonra da Türkleşmek cereyanının eklendiğini anlatır.

Muasırlaşmak asli bir akideye (inanış) hükmünde olduğunu, bu nedenlerle başta gazete olmak üzere diğer yayın organlarının bu fikrin müdafii (savunucusu) olduğunu ifade eder.

2.2. Türkleşmek ve İslâmlaşmak:

Gökalp: "İslâmlaşmak fikrinin mürevvici (tarafarı) Sırât-ı Müstakîm-Sebilürreşat, Türkleşmek fikrinin mürevvici (tarafarı) Türk Yurdu mecmualarıdır. Dikkat olunacak bu üç cereyanın (akımın) da hakiki ihtiyaçlardan doğmuş olduğu görülür." ifadesi ile iki farklı alanda iki farklı cemiyetin ayrılmazlarımız olan Türklükle İslam'ı iki farklı yayın organında ayrı ayrı şeylermiş gibi telakki edilerek savunulduğunu ifade eder. Ancak Üç Cereyan makalesinde sıralarken modernleşmenin sıralaması: Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muasırlaşmak şeklindedir. Makalemizin ilk bölümünde bize bu sıralama gereği modernleşmenin birinci basamağı Türkleşmek konusunu bu bölümde ele almak istiyoruz.

2.2.1. Türkleşmek:

Türk, Türkçülük ve Türkleşmek kavramları her biri ölmez eserler bırakan Türkçülük tarihinin unutulmazlarının zihinlerimize kazdığı kavramlardır. 1299 Osmanlı tarihinin başlangıcından 1919-1922 sürecinde geçen Millî Kurtuluş savaşına değin, modernleşme bilincine kadar Türkler, Osmanlı coğrafyasında sırayla, mutlâkıyyet, tanzimat, birinci ve ikinci Meşrutiyet adlarıyla tanımlanan dört dönemde gerçekleşen inkılabın içinde yoğruldu.

Türkleşmek bu süreçte Osmanlı'nın asli unsurlarının alınma yazılan bir kaderdi ve adım adım gerçekleşti. Millî Kurtuluş Savaşı sonrasında kurulan Türkiye Cumhuriyeti bu temeller üzerine kuruldu. Bu süreçte Türkleşen Türk aydınlarını en çok Ziya Gökalp etkiledi.

Bu tarz etkilenmenin bir örneği olarak ifade ettiğimiz, Ziya Gökalp düşüncesinden etkilenen Ateşoğlu, "Hazret-i Türk" başlıklı şiirinin devamında: "Türk öyle millet ki ölümsüz, sonsuz kudret / Devlet-i ebet, müddet, ezeldir, ebettir Türk // Türklük, tarih boyunca Tanrıya iman etti / Her çağda, Hakk'a tapan mümin, muvabittir Türk" beyitlerinde ifade ettiği gibi, Türklük ile İslâm'ı birbirinde ayrı kavramlar olarak değerlendirmeyiz. Tarih boyunca Tanrı'ya iman eden ve her çağda Hakk'a ibadet eden, muvabhit yani, Allah'ın birliğine inanan Türk, tevhit inancına sıkı sıkıya bağlı bir millet olarak ruhunda Türklüğün mürevvici olduğu kadar İslâm'ın da mürevvici olmuştur.

Sosyal alanda Türklüğü Türk Yurdu, İslâm'ı Sebülürreşat mecmuaları temsil etmiştir. Bunlar farklı dergiler de olsa savunulan kavramlar Türk varlığı için olmazsa olmaz; yani, kendini var eden kavramlardır. Gökalp: "Asker Duası" başlıklı şiirinde: "Elimde tüfenk, gönlümde İmân ,/ Dileğim iki: Din ile Vatan... Ocağım Ordu, büyüğüm Sultan, / Sultan'a imdâd eyle Yârabbi! Ömrünü Müzdâd eyle Yârabbi! // Yolumuz gaza, sonu şehâdet, Dinimiz ister sıdk ile hizmet, Anamız vatan, babamız millet, Vatani mâmur eyle Yârabbi! Milleti mesrur eyle Yârabbi!// Sancağım tevhid, bayrağım hilâl, / Birisi yeşil, ötekisi al, İslâm'a acı, düşmandan öc al, / İslâm'ı âbâd eyle Yârabbi!, Düşmanı berbad eyle Yârabbi!"

mısralarında Türk'ün elindeki tevhid sancak, hilal ise bayraktır. Birisi yeşil, diğeri al renklidir. Ebruli renkler gibi yeşil ile al birbirine tatlı bir tebessümle kaynaşmıştır. Bu renkler yamalıklı bir bohça değildir; onları birbirlerinden kolayca söküp ayıramazsınız.

Gökalp: "Tard'e'nin milliyet fikrinin gazete ile başladığını iddia ve şu suretle izah ediyor. Gazete aynı lisanla konuşan insanların amme (publique) hâlinde toplayarak onlara müşterek (ortak) bir vicdan verir. Gazete, şuursuz ve iradesiz olarak yaptığı bu tesirden ma'dâ (başka), sırf revâcını (geçerlilik) temin maksadıyla, karilerinin (okuyucularının) iftihar ve himmet (çalışma) hislerini okşamaya, netice olarak millî ananeleri, millî mefharetleri (övünçleri) hatırlatacak sözleri yazmaya mecburdur." ifadesiyle, Tarde'nin milliyet fikrinin gazete ile başladığını izah ettiğini hatırlatır ve gazeteyi aynı lisanla konuşan insanların ortak vicdanı olduğu tespitini yapar. Bir milletin iftihat ve himmet (çalışma) hislerini okşamak kavramından bahseder. Bunu sağlayan milli ananeler, milli mefharetler (övünçler)dir.

Türklük kavramını işleyen Türkçü dergiler, Türkiye coğrafyasının tamamında özellikle Ateşoğlu'nu etkileyen diğer bir Türkçü Nihal Atsız ve arkadaşları tarafından çıkarıldı. Burada konumuz Gökalp'in makalesi olduğu için bunları ayrıntılarıyla anlatmak yerine bu makaleye odaklanarak konuyu açmak istiyoruz.

Gökalp'in kaynak olarak gösterdiği Tarde'nin belirttiği gibi gazete ve dergiler bu yönde Türkleşmek fikrinin yayılması uğrunda mücadelenin önemli materyalleri olmuştur.

ملیت حسی ، بر قومده او یاند قدن صو کرا مجاور قوملر ده قولایجه سرایت ایدر . چونکه ملیت دوینوسی او یانیر او یاناز صاحبانده تعاون، فداکارلق ، مجاهده حسلرینی آرتیر ارق اخلاقی ، لسانی، ادبی، اقتصادی و سیاسی تعالیلر ده سبب اولور . بو حاله غبطه ایدن قومشو قوملر ده دخی - خلق دینده یازان غزته لرده موجود سه - ملیت فکرینک در حال انتشار ایتمه سی غایت طبعی بر حادته اولور .

Gökalp makalenin devam eden paragrafında: "Milliyet hissi, bir kavimde (millette) uyandıktan sonra mücavir (çevre) kavimlere de kolayca sirayet

eder (geçer). Çünkü milliyet duygusu uyanır uyanmaz sahiplerinde teavün (yardımlaşma), fedakârlık, mücâhede (savaşma) hislerini arttırarak ahlâkî, lisanî (dil ile ilgili), edebî, iktisadî ve siyasî teâlîlere (yükselmelere) sebep olur. Bu hâlde gıpta eden komşu kavimlerde (milletler de) dahi –halk dilinde yazan gazeteler de mevcutsa- milliyet fikrinin derhal intişar etmesi (yayılması) gayet tabii (doğal) bir hâdisedir.” diyerek, milliyet duygusunun uyandırdığı kişilerde: teavün (yardımlaşma), fedakârlık, mücâhede (savaşma) hissi yaratacağını, ahlâkî, lisanî (dil ile ilgili), edebî, iktisadî ve siyasî teâlîlere (yükselmelere) sebep olacağını vurgular.

ملت مفكوره (Idéal) سی ابتدا غیرمسلرده، صوکر آراوود وعربلرده، اک نهایت تورکرده ظهور ایتدی. تورکر اک صوکه قالمسی سببیز دکدر: عثمانلی دولتی تورکر تشکیل ایتشردی. دولت (واقع بر ملت nation de fait)؛ ملت مفكوره سی ایسه (ارادی بر ملت Nation de volonté) ک جرئومه سی دیکدر.

تورکر، ایلکین (حدسی Intuitif) بر احتیاطه تابع اولارق، بر مفكوره ایچون بر موجوده بی تهلیکه ده دوشورمکدن چکینمشاردی. بونک ایچون تورکر متفکرلری (تورکرک یوق، عثمانلیق وار.) دیورلردی.

Gökalp: “Milliyet mefkûresi (idéal) iptida (başta) gayri Müslimlerde, sonra Arnavut ve Araplarda en nihayet Türklerde zuhur etti (ortaya çıktı). Türklerin en sona kalması sebepsiz değildir: Osmanlı Devletini Türkler teşkil etmişlerdi. Devlet, vâki (olagelen) bir millet (Nation de fait), milliyet mefkûresi (ülküsü) ise iradî (iradeye mensup) bir milletin (Nation de volonté) cürsûmesi (kökü) demektir.” paragrafında, Osmanlı toplumunda Milliyet mefkûresinin iptida (başta) gayri Müslimlerde ve diğer Müslümanlarda en son Türklerde zuhur ettiğini (ortaya çıktığını) tespit eder.

Gökalp: “Türkler, ilkin hadsî (intuitif) (sezgisel) bir ihtiyata (düşünüş biçimine) tâbi olarak, bir mefkûre (ülkü) için bir mevcûdeyi (varlığı) tehlikeye düşürmekten çekinmişlerdi. Bunun için Türk mütefekkirleri (düşünürleri) Türklük yok Osmanlılık var diyorlardı.” diyerek “Osmanlılık” fikrinin neden çıktığını kendi anlayışına bağlı olarak izah eder. Gökalp’ın Türkcülük fikrine bu yönde katkı yapan

Ateşoğlu, “Hazret-i Türk” başlıklı şiirinin devamında:

“Türklük zuhur etmeseydi Tarih fakir kalırdı / Tarihleri yaratan ilahi himmettir, Türk // Türkün ulu kudreti harikalar yaratır / Tarihlere hükmeden yenilmez kudrettir, Türk // Türkün ulu kudretini ölçmeye ölçü yoktur / Bir sonsuz kahramanlık, sonsuz cesarettir, Türk // Türklüğün ruhundaki esrara akıl ermez/ Kudretli varlığıyla bir ulu hikmettir, Türk // Türklük barışta melek, tatlı rüzgâr, rahmettir. / Savaşta bir yıldırım, kasırga, alettir, Türk // Türklük şahlanışıyla bir yüce mana taşır / Sessiz duruşuyla da bir hitabettir, Türk // Türklüğün hayat gücü o kadar kuvvetli ki, / Bir çığ gibi çoğalır, feyiz, bereketdir, Türk // Türklük nice çağların hep yeni insanıdır / Dünya değişse yine değişmez, sabittir, Türk” Tarihte adları, Saka, Hun, Kök-Türk, Uygur, Selçuk, Osmanlı vb. ne olursa olsun bunların Türk devletini ebed –müddet yapmış hükümdarlık hanedanlarından başka bir şey değillerdir.

Aynı zamanda Gökalp’e göre: ““Türkleşmek, İslâmlaşmak mefkûreleri (ülküleri) arasında bir te-aruz (zıtlık) olmadığı gibi bunlarla muasırlaşmak ihtiyacı arasında da bir tenazü’ (çekişme) mevcut değildir.”

Gökalp, Osmanlı adını taşıyan toplumun ümmet bağlarıyla hareket ettiğini ve Osmanlı medeniyetinin İslam medeniyeti kuşağında yer aldığını vurgular. Ancak yazının son paragrafında: “Ma-mafih (bununla beraber), bir müddetten beri asrî aletlerle fenlerin inkişafından (gelişmesinden) doğan asrî medeniyet müspet ilimlere müstenit (istinat eden) yeni bir beynelmileliyet (uluslararasılık) husule getirmektedir (oluşturmaktadır). Gittikçe, dine müstenit olan (dayanan) beynelmileliyetler yerine ilme müstenit hakiki bir beynelmileliyet kaim olmaktadır (yerine geçmektedir). Bir taraftan Japonya’nın, diğer cihetten (taraftan) Türkiye’nin Avrupa milletleri arasına girmesi Avrupa beynelmileliyetine ileride göstereceğimiz vecihle lâdinî (din dışı) bir mahiyet verdiğiinden, gittikçe beynelmileliyet dairesiyle ümmet dairesi de birbirinden ayrılmaktadır. Yani bugün Türk milleti Ural-Altay ailesine, İslâm ümmetine, Avrupa beynelmileliyetine mensup bir cemiyetten (toplumdan) ibarettir.” ifadesiyle makalenin

tamamında isavunduğu görüşlerden çok farklı bir sonuca giderek makaleyi yazmasının asıl amacının Türkleşmek olduğuna vurgu yapar. Ayrıca, Türk milletinin Avrupa Milletlerarası birliğine bağlı bir kavim olduğuna vurgu yapar. Medeniyeti belirleyecek ana öğenin din değil, teknik olduğuna da tespit eder. Bu nedenle Avrupa Milletlerarası birliğine bağlı bir millet olan Türklerin Batı medeniyetine yönelme zamanları gelmiştir. Gökalp'e göre, Avrasya'ya yayılmış Ural Altay kavmi olarak tespit ettiği Türklerin bağlı olduğu coğrafya da Avrupa milletleriyle ortak bir coğrafyaya aittir.

Gökalp'e göre medeniyet tercihi insanlık âleminde değişmiştir. Dine dayalı milletlerarası birliklerin yerini teknik anlamda ilme dayanan milletlerarası birlikler alacaktır. Türk milleti bir taraftan Ural-Altay kavmine, bir taraftan İslam ümmetine ve tarih ve coğrafya dolayısıyla da Avrupa milletlerarası birliğine bağlı bir kavimdir.

Modernleşmenin birinci basamağı millet olma bilinci ile milliyetçi bir tavır sergilemektir. Modern toplumların oluşmasında ve gelişmesinde belirleyici etkenlerden ve güç kaynaklarından birisi de milliyetçiliktir. Milliyetçi görüşle bir milletin kültürel, ekonomik ve siyasal bakış açısını kendi millî kimliği ile belirlemesi mümkündür. Türkleşmek, millî kimliğin oluşması açısından da ve Türk kimliği ile modernleşme açısından da bir zorunluluk olarak kabul edilmelidir.

XIX. Yüzyılın sonlarında başlayıp günümüze kadar süreklilik gösteren Türkleşme, Türkçülük olarak ortaya çıkmıştır. Türkçülük başlangıçta kültürel temelli bir bilinçle şekillenmiştir. İttihat ve Terakki'nin Türkçülük anlayışı Türk halkı ögesine ve Türk dünyasına ilgiyi ön plana almıştır. Türklerin tarihteki rolü ile Türklüğe vurgu yapılmıştır.

Ateşoğlu şiirinin devamında "Türklük" kavramının ne olduğunu anlatırken nasıl bir bakış açısına sahip olmamız gerektiğini vurgulamaktadır. Böylece henüz Türkleşecek hem de millî bir çizgide Batı-dışı bir modelle modernleşeceğiz. "Türklüğe ancak bu dünyada Türklük yar olur / Türkün dostu gene Türk'tür Türk'ten ibarettir, Türk // Türklük sonsuz Meranda, sonsuz bir gurbettir / İmanına, Türklüğüne hasrettir Türk // Türklük İslam âleminde

bir Hüccet-i İslam'dır / Binlerce yıldan beri, hep ehl-i Tevhittir, Türk // Kurtarıcı Bozkurtlar şahlanacak Asya'da / Kurtulacak esir yurtlar, büyük millettir, Türk // Türklük, dünyada yalnız, Türkiye'de değildir / Üç yüz milyonluk millet, ulu cemiyettir Türk // Türklük, Özbek, Kırgız, Kazak, Türkmen, Uygur, Azeri / Daha nice Türk halkından oluşan millettir, Türk // Türklüğün saltanatı kıyamete kadardır / Devleti, milliyetle bir ebet medettir, Türk // Söz biter, şiir biter, Türklüğün şanı bitmez / Bitmeyen, tükenmeyen bir ulu kudrettir, Türk // Ateşoğlu, anlatmak zor, bu harika milleti / Çünkü Hazret-i İnsan, Hazret-i Millettir, Türk."

Sonuç

Ziya Gökalp'in "Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak" adlı eseri Türkçülüğün manifestosu, Türkleşmenin teorisidir. Manifesto özelliğinde ve önemli teoriler içeren bu eser, aynı zamanda Batı-dışı modernleşme üzerinde duran ilk eserdir. Ziya Gökalp bu eseriyle Türk aydınlarını etkilemiş ve eserleriyle örnek olmuştur. Türkçülük üzerine yazılacak metinlerin, şiirlerin vb. nasıl olması gerektiği konusunda da Türkçülere öncülük etmiş ve onları eğitmiş ve etkilemiştir.

Mehmet Ateşoğlu Türk eğitimcisi ve Türk aydını olarak, Gökalp'in bu eserini hayatının odağına koymuş, buradaki teorik bilgileri hem kendi hayatında hem de yazdığı şiirler ile pratiğe dökerek uygulamış önek bir eğitimci, bilim ve siyaset adamıdır.

Kaynakça

Stephen R. Covey, (2017). Etkili İnsanların 7 Alışkanlığı, (Çev. Osman Deniztekin-Filiz Nayır Deniztekin), Varlık Yayınları, İstanbul.

Cevat Özyurt, (2005). "Milletleşme Sürecinde Ziya Gökalp'in Medeniyet Arayışı", Doğu Batı Düşünce Dergisi, İdeolojiler 4, Yıl:8, Sayı:31, Ankara.

Ziya Gökalp, (1976). Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak, (Haz.: İbrahim Kutluk), Devlet Kitapları, Ankara.

Mehmet Emin Erişirgil, (2007). Bir Fikir Adamının Romanı Ziya Gökalp, (Yay. Haz. Prof. Dr. Aykut Kazancıgil, Prof. Dr. Cem Alpar, 3. Baskı, Nobel Yayınları, Ankara.

Özet

Determinist yapıda kümelenmiş sosyal fizik verilerinin dinamik biçimde düzenlenmesi gereksinimi daha da belirginleşmiştir. Bu fraktal ihtiyaç sosyal parametrelere anlam kazandırırken gelecekteki sosyal davranışların anlamlı/sınırlı bir demet içerisinde dizilmesi yoluyla, öngörüsül devinim refleksini içinde gerilim olarak taşımaktadır. Bu öngörü bir yandan dijital verilemenin sosyal yönüne dayanırken diğer yandan da başka bir nicem yapıya dönüşebilecek durumdadır. Bu devinim grid yapısal değişime işaret eder biçimde önümüzde durmaktadır. Doğaldır ki analizciler düzeyinde nicem temelli fraktal dönüşüm kurumsal değişikliğe ihtiyaç duyar niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Sarmal, Fraktal, Algoritma, Grid, İstihbarat

Giriş

Fraktal algoritmik düşünce derinliğinin içselleştirilmesi uzun bir sürece işaret etse bile yapısal dönüşüm ihtiyacının artması beklenmektedir. Bu bakış açısı ise aslında eklektik düzenekli insan kaynaklarının yeniden tanımlanması algoritmik tabanlı kökten gridsel tanıma denk gelmektedir.

Bu çalışma, statik yapıda ele alınan sosyal fizik verilemeleri yolu ile oluşan yetersizliğin, fraktal algoritmik düzenekli istihbarat çarkına dönüşme zorunluluğunun önem ve anlamına değin ele alınmıştır.

Salt Deterministik Alt Yordam Verileme Anlamını Yitirmektedir.

Alt yordam verileme şematizasyonlu statik ana giriş karakterdeki gridsel bakış açısı yüzünden dinamik yapıly öngörüler garanti edilememektedir.

“Güvenlik öngörüsü” toplum mühendisliğinin ilgi alanına da girmekle birlikte daha üst düzeydeki toplumsal kargaşanın tetikleyici ve yıkıcı etkisini tolere etmek avantajını ilgililere sunabilmektedir.

Öte yandan salt sebep-sonuç türündeki yapılanmanın fraktal algoritmik olarak kesinkes dönüşümü başka dönüşümleri de tetiklerken ayrı bir kazanımı garantileyebilecektir. Toplumun katmanlarında tetiklenebilecek bu türden dinamik tedbir ve dönüşümsel bakış açısının içselleşmesi önemli sayılmalıdır.

Gerçek zamanly sosyal fizik davranışlarının öngörülmesi amacıyla yukarıda işaret edilen dönüşüm gereksinimi aslında birleşik ve sarmal halde iç içe ve ard arda, hem var hem yok konumunda bize kendini hissettirmektedir (Watson, 1999).

Gridsel algoritmik temelli bir tanımlama yeteneğini içselleştiren istihbarat devinimi mevcut yapısını tasfiye ederek değil ama yeniden tanımlayarak grid başarıma kavuşabilecektir.

Bu çalışmanın diğer amaçlarından biri de, ya 0/ ya da 1 sayısal yaklaşımının neden hem 0 hem de 1 şeklinde ele alınması ile ilişkili sayılmasına değindir.

Bütünleşik ve sarmal haldeki sosyal fizik davranışları

Anlamly halde yürümeyen saçakly sosyal davranışların hangi sayısal dizinlemeler ile ele alınarak sonuç odakly bir çözüme kavuşturulacağı merak konusu olmaktadır. Öte yandan ivedilik bekleyen temel konu “pro-securete” ön görülü/erken güvenlik ihtiyacı olmaktadır. Bu beklenti üst düzeyde seyretmeye devam etmektedir. Sorunun tüm bu çalışmanın kendi içinde bile aynı kompleks manayı barındırdığı orantılı ölçekte açık olarak görülmelidir.

Sosyal davranışların kaotik yapıly görünümü gelecek ile ilgili anlamly alt yordamların seçilerek tanımlanması yolu ile çözüm üretmenin ötesine taşmıştır. Bu sarmal başka bir deyişle çözümün kendisi olmaktadır. Doğaldır ki sosyal davranışların kaotik yapıly sarmal duruşu onun “sosyal fizik” ifadesi ile adlandırılmasına yol açmaktadır.

Tekrarlamak gerekirse, güvenlik modelleme yönteminin grid başarıma dönüşebilmesi için yeni çağda kompleks yapıların acil çözüm beklemekte olduğu açıktır. Güvenlik noktasında haber-istihbarat-enteleleleljansiya üçlü yapısı zaten bu ihtiyaca yönelik bir görünüme dönüşmeyi çağırır halde ipucu vermektedir. Bu yapının çözümünün

yapısal grid sayısal algoritmik dönüşüme işaret ettiğini tesbit etmekteyiz. Belki insan kaynaklarının bu yapıya uygun dönüşümü sıkıntılı ama elbette zorunlu bir sürece işaret edebilir nitelikte olabilecektir.

Başka bir paradoks da gridsel başarıma yönelik istihbarat çarkının merkez ve toplama vasıtalarının gerçek zamanlı ilişkisinde ortaya çıkması ile yaşanabilecektir. Yalnızca fraktal algoritmit grid başarılı algoritmik bir istihbarat düzeneği proaktif olarak üst karar alıcıların hizmetinde avantaj sağlayabilecektir.

Determinist Verilemeler Dinamik Fraktal Yapıya Dönüşebilir mi?

Deterministik olarak başlangıçta oluşturulan istihbarat mekanizmalarının dönüşümlerini tamalamak durumda oldukları bilinmektedir. Bu dönüşümün geciktirilmesi ulusal ölçekteki sıkıntıların diğer katmanlara süratle yayılması ile sonuçlanacaktır. Bu çözüm grid algoritmik fraktal bir yapı sayesinde oluşturulabilmesi ile sonuçlandırılmalıdır.

İşte bu algoritmik yaklaşım ayrıca kendi içinde de bir kontrol düzeneğine gereksinim duyacağından ifade edilmeye çalışılan sorunun kurumsal ve akademik temelde anlaşılması önem kazanmaktadır. Bu dönüşüm ampirik olarak geçmişte kalan bilinmezlerin deşifresine de ışık tutabilecek kadar iddialı bir duruş sergilemektedir (Erol, 2009) .

Grid Temelli Fraktal Yapılar

İstihbarat kurumlarının pro-aktif ve çözüm odaklı dönüşümünü grid temelli biçimde formüle etmemiz gerekmektedir.

Toplumsal yapı TY, grid *fraktal modelleme ΔF*, *grid fraktal algoritmik sonuçlamaya* ise *ΔS* denirse; *TY* ve *ΔF* arasında “deterministik” sosyal ilişkiden söz edilebilir. $\Delta S = \Delta Q/T$ olarak düzensizlikten entropik olarak bahsedilebilir. Yani, *grid fraktal algoritmik* çalışmalarının “deterministik” durumdan süratle fraktal yapıya entropik biçimde dönüşebilmesi artık mümkün olabilecektir. Dikkat edilmesi gereken diğer bir husus ise; dinamik toplumsal izole yapılara bilgi akışının sistemli ve

fraktal ölçekte enjekte edilmesine değindir. Bu yaklaşım aynı zamanda sürdürülebilir karakterli grid başarımı garantilemektedir.

Entropik Sosyal Fizik Davranışları Entalpik Hale Geçebilir mi?

Toplumsal ölçekte değişkenler iletişim otomasyonlu bilgi akışının istatiki olarak tanımlanmasını zorunlu kılmaktadır. Çünkü toplum davranışları mutlak sifıra çekilemeyeceğinden ilgi akışının istatistiksel temele oturtulması doğal sonuç olmaktadır.

Toplumsal ölçekteki düzensizlik yine sisteme “paralel bazlı entropi” aktarımı ile aşılabilecektir. Ancak daha karmaşık ve kaotik değişkenler toplumsal bünyede yer alabilmekte ve anlam oluşturabilmektedir. İletişim temelli istatistiksel tanımlamalar entalpik hale getirilemeyeceğine göre deterministik entropin veri aktarımı sayesinde güvenlik mekanizmalarının *TY* den *ΔS* konumuna geçmesi mümkün görünmektedir.

Böylece geçmişteki kaotik sarmal olaylar da entalpik olamayacağından, entropik verilemeler sisteme aktarıldığında “kontrollü düzensizlik” sonucu yeni tanımlamalara hızla ulaşılabilir.

Devlet organizmasının yapısını sürdürebilmesi onun kontrollü entropik iş üretme arzusu ile doğru orantılıdır. Bilgi elde edilmesi, aktarılması ve önemli olan/olacakların korunması entropi ile mümkün görünmektedir. Ancak bu otomasyon determinist temelde sürdürülmeye devam edilirse devlet aygıtının oluşumu tehlikeye düşebilecektir. Grid başarılı algoritmik fraktal entropik müdahaleler devletin güvenlik ihtiyacının temeli olan varlık ve yok oluşu ile ilgilidir.

Sosyal Davranış Alt Yordamlarının Anlamlı Algoritmik Kümelenendirilme Yolu ile Öngörülebilirliği

Kararsız biçimde ortada dolaşan düzensiz bilgidan en az tanımlama ve en üst bilginin kodlanması önem kazanmaktadır. Fakat daha önemli olan ise bilginin tesbit edilmesi aşamasında basit yapılarla zaman kaybedilmemesi ve en kıymetli olanının tesbiti olarak karşımıza çıkmaktadır.

Toplumsal ölçekte yapının stabil tutulması ise bize tepki ölçümü sağlayabilir. Pratikte bu müm-

kün olamamaktadır. Bazen ve anlık duraksamalar ise diferansiyel temelli integral/türev hesaplamalarını zorunlu kılacağından bu kodlamayı henüz yapamamaktayız. Zaten entropinin artışı ileride konuyu daha da çözümsüz yapıya dönüştürecek gibi durmaktadır.

Güvenlik ve İstihbarat Çarkına Evrilmesinin Gridsel Temeli

Ancak biz entalpik davranışlarla ilgilenmemekteyiz. Fraktal algoritmik temelli istihbarat ve güvenlik yaklaşımı, entropik müdahaleler yolu ile grid başarımın bu alandaki başka bir kazanımı olabilecektir.

Öte yandan mevcut yapı gerekli dönüşümü algılayamazsa/içselleştiremezse entropi eksikliğinden dolayı az enerji ve az iş sarmalı ile devlet mekanizmasının çöküşüne yol açma ataletini saatli bomba gibi muhafaza edecek ve sistemden beslenmeye devam edecektir.

Sonuç

Bu çalışma ile istihbarat aygıtına güvenlik temelinde derin bir bakış açısı ve yapı kazandırılmak istenmiştir. Aygıtı kontrol eden yapı kurumsal insan kaynaklı dönüşümü bünyeye ithal etme tercihine karar verme zorunluluğu ile karşılaşabilecektir.

Doğaldır ki istihbarat karar vericileri deterministik yoldan aygıtı seçilmiş görünmekte-dirler. Buna rağmen hali hazırda en yetkin olanlar yine bu karar vericiler olduğuna göre konunun tartışılmaya açılması öncelikle onlar tarafından rahatlıkla açılabilir.

İstihbarat ve güvenlik kurumsal önemini git-tikçe hissettirme olasılığını içinde barındırmaya devam edecek gözükmektedir.

Bu çalışma ile zıt kavramların içerisinde yine zıt yaklaşımlarla çıkılabileceği yönünde bakış açısı ortaya konmak istenmiştir.

Kaynakça

Watson, J. D. (1999). "İkili sarmal", TÜBİTAK, İstanbul.

Erol, Mustafa, (2009), Nörokuantoloji ve Nöroteknoloji, <http://www.deu.edu.tr/userweb/mustafa.erol/norokuantoloji%20ve%20norroteknoloji.html>.

ONLAR VE DERVİŞ SELÂMINA SÜZÜLMÜŞ BULUT

Onlar ki gecede gündüz sundular
Nûrlu ufuklarda bayrak açtılar.
Sabah istediler siyah iklimde
Şafakta sonsuza sancak açtılar.
Çeşmeler onların nûrlu gözyaşı
Onlar gibi kokar çiğ düşmüş toprak.
Sadâları kalbe sızan ezânlar
Yürekleri dalda salınan yaprak.

Bize miras kaldı yankısız sevgi
Dağları fetheden bu ülkü, bu kut.
Onlar mizâcında bir dostumuz var:
Derviş selâmına süzölmüş bulut.

Bulut der: "Vuslat bir gül koklayışı,
Sigara içimi fâni saltanat
Yüz çevirin bütün zevksiz zevklere
Ebet için açın yokluğa kanat!"

Önder Çağırın

ÇANKIRI

Bozkır Dağları'nda kurumuş bağrın,
Kızılırmak ile çözülmüş ağrın,
Kapılar açıktır, misafir çağrın
Hürmetine sunar aşın Çankırı'm.
Bozkırlar bağrında bir çalı gibi,
Kaderin boynunda vebali gibi,
Yazın yağmurlarla davalı gibi
Kuru ayaz yakar kışın Çankırı'm.
Haşmetiyle uzanırlar çağlara
Omuz verip, kök salarak dağlara,
Çam denizi, elma, armut bağlara,
Yeşilinden uzar yaşın Çankırı'm.

Asırlardan sürüp gelen özellik,
İlçe ilçe saysam bitmez güzellik
Nakış nakış, motif işlenir ellik,
Sanatı diriltir taşın Çankırı'm.
Eldivan'da Erduran'ın bekliyor,
İlgaz Şeyh Yunus'u sende saklıyor,
Doğan Bey, Şeyh Osman seni bekliyor,
Karatekin olmuş başın Çankırı'm.

Karaya çalıyor bazen yazılar,
Gurbette yüreğin gönlün sızılar
Evlatların kavuşmayı arzular,
Ayrılıkla nedir işin Çankırı'm?

Kara Köprü hala zavrakla dolar,
Beş Kavaklar halkı meskene salar,
Sadık, senin derdin ile bak solar,
Hep çatık duruyor kaşın Çankırı'm.

Sadık SOFTA

Özet:

18 Ekim 1991 tarihinde bağımsızlığın ilan eden Azerbaycan Cumhuriyeti'ni ilk tanıyan ülke kardeş Türkiye Cumhuriyeti olmuştur. Sovyetler Birliği dağılımadan önce Azerbaycan ile ilişkiler kurmaya başlayan Türkiye, bağımsızlığın ilanından sonra ilişkilerin geliştirilmesi, Karabağ sorunu ve Azerbaycan'ın haklı sesinin dünyaya duyurulması konusunda ciddi çabalar göstermiştir. Azerbaycan-Türkiye ilişkilerinde basın özel yeri vardır. Şöyle ki, yaşanan olayların iç ve dış kamuoyuna duyurulmasında basın önemli rol oynamış, siyasilere baskı yoluyla olaylara karşı duyarsız kalmamaları sağlanmıştır. Bu makalede bağımsızlığının ilk yılları-1991-1994 yıllarında Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Türkiye ile ilişkileri, Türkiye'nin Azerbaycan'a desteği gibi konular söz konusu dönemin basınının gözü ile incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmada Türk ve Azerbaycan basınının yanı sıra Rus basınına da yer verilmiş, ayrıca her üç ülkenin haber ajansları gözden geçirilmiştir. Söz konusu gazete ve ajanslarda takdim olunan haber ve yorumlar karşılaştırmalı olarak gözden geçirilmiş, gerektiğinde değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Söz konusu dönemde yeni şekillenmeye başlayan Azerbaycan basını daha fazla bilgi aktarmaya çalışırken, buna karşın, deneyimli Türk basınında yaşanan olaylarla ilgili araştırma yazılarına ve yorumlara da geniş yer verildiği gözlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan, Türkiye, Basın, Dağlık Karabağ, Ermenistan, Rusya

Giriş

Azerbaycan Cumhuriyeti'nin modern uluslararası ilişkiler sistemine entegrasyonu ve dünya jeopolitik mozağinde yer alması, karmaşık ve zorlu gelişim yolunun katedilmesi sonucu mümkün olmuştur.

20. yüzyılın 80'li yıllarının sonlarında dünyada yaşanan malum değişiklikler, ülkelerarası ilişkilerde kendini göstermekte olan yeni eğilimler, siyasi-ekonomik, bilimsel-teknik, kültürel ve insani alanlarda işbirliği, yeni anlam ve içerik kazanmakla yanaşı, daha da süreklilik arz etmeye başlamıştı.

1989-1991 yıllarında yaşanan “kadife devrimleri” ve “radikal değişiklikler” sonucunda; ilk önce, “Orta ve Güney Doğu Avrupa ülkelerinde” totaliter komünist rejimleri çökmüş, daha sonra 1991 yılının Aralık ayında dünyanın 1/6'sını kapsayan Sovyet İmparatorluğu iflas etmiş, bunun sonucu olarak dünyanın siyasî haritasına 20'den fazla yeni devlet eklenmiş, Yalta-Potsdam jeopolitik sistemi tarihe kavuşmuştu.

1987 yılında Birleşmiş Milletler 159 üyeden oluşurken, 1997 yılında bu rakam 185'e ulaşmıştı. BM'ye katılan yeni üyelerin çoğunluğu “dünya sosyalizm sisteminin” dağılması sonucunda bağımsızlığını elde etmiş ülkelerdi (Guliyeva 2011: 21).

Söz konusu dönemde bağımsızlığını kazanan ülkelerden biri de Azerbaycan Cumhuriyeti'dir. Azerbaycan Cumhuriyeti'nin dünya birliği sıralarına katılması, Sovyet İmparatorluğu'nun çö-

küşünden sonra mümkün olmuştu. Nitekim, 1991 yılının 18 Ekim tarihinde, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı ile ilgili Anayasa'nın kabulünden sonra, Milli Meclis (Millet Meclisi) dünya ülkeleri ve uluslararası organizasyonlara bağımsızlığın tanınması amacı ile çağrıda bulunmuştu.

Halkımızın haklı mücadelesine ilk destek ve Ermenistan'ın ilan edilmemiş savaş yolu ile Azerbaycan topraklarının işgaline karşı protesto Türkiye'den gelmişti. Türkiye, Cumhuriyetimizin bağımsızlığını tanıyan ve diplomatik ilişkiler kuran ilk devlettir.

Azerbaycan'ın bağımsızlığını tanıyan Türkiye Cumhuriyeti, Sovyetler döneminin sonlarına doğru kardeş ülke ile başlatmış olduğu ikili ilişkilerin daha da gelişmesine çalışmış, çeşitli alanlarda işbirliğine dair anlaşmalar imzalamıştır.

Ortak tarihi ve geçmişi olan Türkiye ile Azerbaycan arasındaki ilişkilerin incelenmesi son derece önemlidir.

Bir yandan dünya siyasetinin zor öngörülebilir olay ve süreçleri ortak bakış açılarımızın belirlenmesinde, uluslararası alanda ve sosyo-politik yaşamda gerçekleşen yeniliklerin karşılıklı değişiminde, diğer yandan, devletimizin korunması ve güçlendirilmesi, gelenek ve göreneklerimiz ve ortak tarihimiz ile ilgili bilgilerimizin genişletilmesi, Türk Dünyasının entegrasyonu yollarının bulunması, bilginin iletilmesi, ortak stratejik çıkarların belirlenmesi ve genel politik çizginin tel-

kin edilmesi son derece önemlidir. Tüm bunların gerçekleşmesinde kitle iletişim araçları, özellikle de medyanın rolü önem arz etmektedir.

Bu amaçla makalede Azerbaycan'ın bağımsızlığının ilk yıllarında, Türk ve yeni şekillenmeye başlayan Azerbaycan basınında yer alan haber ve yorumlardan hareketle, söz konusu dönemde Azerbaycan-Türkiye ilişkileri gözden geçirilecektir.

Makalede kullanılan malzemeler Azerbaycan'ın bağımsızlığının ilk yılları-1991-1994 yıllarında ülkemizde yayınlanan tirajları en yüksek "Ayna", "Cumhuriyet", "Aydınlık", "Yeni Azerbaycan", "Vatan Sesi" "Halk Gazeti", "Hayat", "Respublika", Türkiye'nin genelinde yayınlanan "Akşam", "Dünya", "Güneş", "Hürriyet", "Milliyet", "Odlar Yurdu", "Sözcü" "Yarın", "Yeni Asya", Rus basınından ise "Argument i Faktı", "Kommersant", "Pravda", "İzvestiya" gibi gazeteler ve "Anadolu Ajansı", "Azadinform" ve RİTA SİTA gibi ajanslar izlenmeye çalışılmıştır.

Gazetelerin ideolojik yönleri dikkate alınmamış, Azerbaycan-Türkiye ilişkilerine fazla yer vermiş olmaları hasebiyle seçilmiştir.

Az önce de kaydedildiği gibi makalenin konusu Azerbaycan'ın bağımsızlığının ilk yılları, yani 1991-1994 yıllarını kapsadığından, daha çok ismini zikrettiğimiz gazete ve ajansların söz konusu dönemdeki sayı ve haberleri incelenmiştir.

Makalede ayrıca 1989-1990 yılları ve 2007 yılından-İlham Aliyev'in Cumhurbaşkanı seçilmesinden sonra Türkiye ve Azerbaycan ilişkilerini yansıtan malzemeler de kullanılmıştır.

Çalışma Betimsel Araştırma Tekniği'ne uygun olarak yürütülmeye çalışılmış, ara başlıkların sonunda kısaca değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Bağımsızlık Yolunda Azerbaycan Milli Diplomasisi ve Ulusal Basın:

Bağımsız gelişim yolunu seçmiş ülkelerden biri olarak şekillenmeye başlayan Azerbaycan Milli Diplomasisi'nin önünde iki önemli görev vardı: Devletlerarası ilişkilerin kurulması ve geliştirilmesi, uluslararası ve bölgesel kuruluşlara entegrasyon yoluyla dünya ülkeleri arasında hak ettiği yeri almak. Belirtilen görevlerin gerçekleştirilmesinde,

şekillenmekte olan ulusal basınımız önemli role sahipti.

Sovyet totaliter sisteminin çökmekte olduğu dönemde, mevcut çok sayıda yayının temelinde kademeli olarak şekillenmekte olan ulusal basınımız, sadece milli mefkurenin değil, aynı şekilde politik bakış açısının gelişiminde, dünyaya entegrasyonun ve ülkemizin gelecek gelişim yollarının belirlenmesinde önemli role sahipti.

Ayrıca bu dönemde önemli mesafeler katetmiş olan Türk basını, Azerbaycan'da baş veren olayları dikkatle izlemekte, dünya ve Türk kamuoyunu bilgilendirmekle birlikte, gerektiğinde siyasilere baskı yaparak kardeş ülkeye destek olmaya çalışmaktaydı.

Azerbaycan Cumhuriyeti'nin dış politik çizgisinde, başta Türkiye olmakla Türk devletleriyle işbirliği önemli yere sahipti. Milli lider Haydar Aliyev, Azerbaycan'ın Türkiye ile ilişkilerine özel önem vererek şunları kaydetmekteydi:

"Azerbaycan ... dünyanın tüm ülkeleri ile işbirliği arzusundadır. Fakat bu ülkeyi Türkiye ile özel bağlar bağlamaktadır. Biz aynı kökten geldik, ortak yönlerimiz çok fazladır. Biz iki ülkede yaşayan bir halkız ve birliğimizi güçlendirmeliyiz." (Haydar Aliyev..., 1994: 65).

Zengin tarihi köklere sahip ve benzer kadere paylaşılmış ülkelerimiz ve halklarımız arasında kültürel ve ekonomik alanlarda ilişkiler, Sovyetler Birliği'nin son yıllarında, daha net söylersek, 80'li yılların ortalarında kurulmaya başlamıştı.

Sovyet devletinin ideologları, Türkiye'yi potansiyel düşman olarak kabul ettikleri için, SSCB'ye üye Türk Cumhuriyetlerinin, özellikle Azerbaycan'ın Türkiye ile yakınlaşmasına sıcak bakmıyorlardı. İki ülke arasındaki "buzlar", 1985 yılının Ağustos ayında AGİT'in Nihai Kanunu kabul edildikten sonra yavaş-yavaş erimeye başladı.

SSCB ile Türkiye arasında ticari-ekonomik ve kültürel ilişkiler geliştikçe, Azerbaycan-Türkiye ilişkileri de ısınmaya başladı. İkili ilişkilerde şehirlerin kardeşleştirilmesi meselesi özellikle önemliydi.

1986 yılının 28 Ağustos tarihinde İzmir ile Bakü arasında İşbirliği Anlaşması imzalandı. Anlaşma uyarınca, karşılıklı şekilde şehir günlerinin kutlanması, kültürel ve sportif ilişkilerin geliştirilmesi, sinema festivalleriyle birlikte çeşitli fuarların düzenlenmesi öngörülüyordu. 80'li yılların sonlarına doğru iki ülke arasında kültürel ilişkilerin gelişmesinde "Vatan" cemiyeti önemli rol oynamıştır. (Odlar Yurdu, 16 Mart 1990).

Türkiye ve Azerbaycan'dan bilim ve kültür adamlarının karşılıklı ziyaretleri sırasında oluşmaya başlayan yeni ilişkiler, zamanla sosyo-politik yaşamın tüm alanlarını kapsamaya başladı. Bu açıdan, 1990 yılının Ocak ayının başlarında geniş katılımlı Azerbaycan heyetinin Türkiye'yi ziyareti, ikili ilişkilerin gelişimine katkı sağlayan önemli olaylardan biriydi. Azerbaycan heyeti, Türkiye'de bağımsız devletin temsilcileri olarak karşılanmıştı. SSCB'nin mevcut olduğu dönemde böyle bir ziyaretin gerçekleşmesi imkansız gibi görünse de, birliğin tam anlamıyla dağılmasından sonra, halklarımız arasında tarihi geleneklerin yeniden canlandırılması yolunda önemli adımlar atılmıştı.

Ziyaretle ilgili Azerbaycan basınında kısa şekilde bahsedilmesine karşın, Türk basını söz konusu ziyarete son derece önem vermiş, Azerbaycan-Türkiye ilişkilerinin yaşanmış tarihi ile ilgili yorumlara geniş yer vermiş, özellikle 10 Ocak tarihinde imzalanan "Kültürel ve Bilimsel Değişim Protokolü"nü iki ülke arasında eğitim, bilim ve kültür alanında önemli bir adım olduğunu Türk kamuoyuna duyurmuştu.

Azerbaycan'da Latin alfabesinin kabulü konusunun gündeme gelmesi, "Kültürel ve Bilimsel Değişim Protokolü"nü imzalanmasıyla bağlantılıydı.

Varılan anlaşmalar uyarınca, aynı yılın Ekim ayında "Azerbaycan Yazarlar Birliği" ile Türkiye'nin ilgili birimleri arasında edebi ilişkiler konusunda sözleşme ve kültürel işbirliği niyet protokolü imzalandı. Kısa süre sonra Aralık ayının ortalarında Ankara'da ekonomik işbirliğinin yanı sıra, uyuşturucu maddelere karşı ortak mücadele konusunda anlaşmalar, sivil, ticari ve idari

suçlara karşı mücadelede adli yardım anlaşmaları imzalandı (Yeni Azerbaycan, 2 Mayıs 2005).

SSCB döneminde Azerbaycan-Türkiye ilişkilerine dair en önemli anlaşmalardan biri 1990 yılının başlarında Nahçıvan'ı Türkiye ile birleştiren Sederek Köprüsü'nün yapımı anlaşmasıdır. (Sederek kasabasından Türkiye sınırına kadar olan mesafe 6,7 km'dir). Anlaşmayı Azerbaycan tarafından Başbakan H. Hasanov, Türkiye tarafından Ulaştırma Bakanı Cengiz Tuncer imzalamışlardır. Basından öğrendiğimiz kadarıyla, söz konusu anlaşmayla, Aras Nehri üzerinde otomobil ve demiryolu köprüleri inşa etmek, Sovyetler Birliği-Türkiye sınırında gümrük ve sınır kapısı açmakla birlikte, çeşitli sanayi ve iye müesseselerinin inşası öngörülüyordu.

Nahçıvan ile Türkiye arasında inşa edilecek köprü Sederek-Aralık Dilucu yerleşim merkezlerini birleştirmeliydi. Hükümetler arası bir sonraki anlaşmanın 15 Mar 1991 tarihinde imzalanacak olmasına rağmen, mühendis-teknik konular, taslak proje işleri zamanından önce tamamlanmıştı.

29 Ocak tarihli "Hayat" gazetesindeki haberde şöyle denmekteydi: "Sederek'teki köprüler, her iki taraf için, Avrupa ve Asya'nın sınır ülkeleri için ekonomik öneme sahip olmakla birlikte, aynı zamanda iki halkın birbirine daha da yaklaşmasında önemli rol oynayacak, Türkiye ile Azerbaycan ve genel olarak SSCB arasında insani faaliyetlerin tüm alanlarında işbirliğinin gelişimine hizmet edecektir" (Hayat, 29 Ocak 1991).

"...18 Kasım tarihinde Sederek ilçesinde Aras nehri üzerine yapılmış geçici köprü aracılığıyla Türkiye'nin Konya şehrinden yiyecek dolu araç kafilesi Nahçıvan'a gelmiştir. Nahçıvan Ali Meclis Başkanı Haydar Aliyev, Konya'lı aydınları kabul etmiş ... ve yardım için Nahçıvanlılar adına şükranlarını bildirmişti... bu günlerde Nahçıvan'a Erzurum halkından insani yardım gönderilecektir." (Azerbaycan-Türkiye..., 1997: 31)

"Umut Köprüsü" ile direkt ikili ilişkilerin başlamasına rağmen köprüde inşaat işleri devam ettiğinden, resmi açılışı 1992 yılının 28 Mayıs tarihine- Azerbaycan Cumhuriyeti'nin bağımsızlık

gününe denk getirilmişti. Uzunluğu 288 metre, genişliği 12 metre, toplam tahmini değeri 5 milyon Manattan fazla olan bu köprüyü, Türkiye'nin ünlü "Madsan-Dış Yol Yapım Şirketi", "Nahçıvan Tamir-Yapım Dairesi" ile birlikte inşa etmişti.

Azerbaycan ve Türkiye üst düzey devlet yetkililerinin katılımıyla gerçekleştirilen köprünün açılış töreni, basının dikkat merkezindeydi. Söz konusu dönemde Nahçıvan Ali Meclis Başkanı olan Haydar Aliyev, Sederek Köprüsü'nün önemini vurgulayarak şöyle demiştir: "Bu gerçekten bizim umut ve arzularımızın köprüsüdür ve Türk Dünyası'na pencere açmaya yardımcı olacaktır. Biz bu günü, 70 yıldan fazla bekledik ve şimdi artık arzularımız gerçekleşmiştir" (Hayat, 28 Mayıs 1992).

Türkiye'nin Güney Kafkasya'da aktifleşmesi ve bölge uğrunda süren rekabete katılımı sürecinde, Azerbaycan önemli yere sahipti. Bağımsızlığın ilk yıllarında Türk medyası ve siyasi analizciler, Azerbaycan-Türkiye ilişkilerinin tarihsel kökleri ile ilgili bilgileri gündeme getirmekte, her iki halkın aynı etnik kökene, dine ve dile sahip olduğunu özellikle vurgulamaktaydılar.

Türkiye'nin genelinde Türkçe yayınlanan "Akşam", "Cumhuriyet", "Dünya", "Güneş", "Hürriyet", "Ortadoğu", "Yarın", "Sözcü" gibi gazetelerde sunulan haberlerde, Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinin tarihi anlatılmakta,

1918 yılının 28 Mayıs tarihinde Azerbaycan Halk Cumhuriyeti ilan edildikten sonra bu ülkeyi ilk tanıyanın Osmanlı Türkiye'si olduğu özellikle belirtilmekteydi (Yeni Asya, 17 Mayıs 1992). "Cumhuriyet" gazetesinin "Türkiye Azerbaycan'ı Tanıyan İlk Ülkedir" başlıklı haberinde şöyle deniliyordu: "1918 yılında olduğu gibi, 1991 yılının 18 Ekim tarihinde Azerbaycan Cumhuriyeti bağımsızlığını yeniden ilan edince, onu yine de ilk tanıyan ülke Türkiye Cumhuriyeti olmuştur" (Cihangirli 2006: 4-8; Cumhuriyet, 9 Kasım 1992).

Türkiye'nin "Cumhuriyet", "Dünya", "Milliyet", "Hürriyet", "Tercüman", "Türkiye" gazetelerinin sayfalarında ülke kamuoyu ve yönetiminin, Azerbaycan'ın tanınması kararına karşı tutumu yer

almaktaydı. "Türkiye Azerbaycan'ı Tanımayı Düşünüyor", "Azerbaycan'ın Tanınması Allah'ın Emiridir", "Türkiye Üzerine Düşeni Yapıyor", "Türkiye Bağımsızlığımızı Tanıyor", "Azerbaycan'ın Tanınması Gündemde" vb. başlıklı haber ve yazılarda, cumhuriyetimizin bağımsızlığının tanınması konusu çeşitli açılardan analiz etmekteydi (Hasanov 2005:160-167).

Türkiye Büyük Millet Meclisi TBMM'nin Azerbaycan'ın tanınmasına ilişkin aldığı karar, bu alanda çeşitli uluslararası hukuki belgelerin imzalanmasına yol açtı. Henüz resmi tanımadan önce – 1991 yılının 2 Kasım tarihinde Ankara'da "Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticari-Ekonomik İşbirliği İle İlgili" imzalanmış anlaşmanın 9. maddesine göre, Azerbaycan'la Türkiye arasında "Hükümetler arası Karma Ekonomik Komisyon" kurulmuştu. "Türkiye hükümeti Bakanlar Kurulu'nda Azerbaycan Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını kayıtsız şartsız resmen tanıma konusunda karara varmıştır... Türkiye hükümeti Azerbaycan ve Türkiye halklarının ve devletlerinin çıkarlarını idrakte düşünerek bu karara varmıştır"(Halk, 12 Kasım 1991).

Arşiv belgeleri, bağımsızlığın tanınmasının bir takım karanlık yönlerini de açıklığa kavuşturmuştur. Şöyle ki, H. Hasanov'un Türkiye ziyaretini ve yaptığı görüşmeleri dikkatle izleyen SSCB'nin Türkiye Büyükelçisi A. Çernişev, Moskova'ya gönderdiği 21 Kasım 1991 tarihli mektupta, söz konusu ziyaretin ayrıntılarına yer vermekte ve Türkiye'nin Azerbaycan'a tahıl yardımında bulunacağını belirterek şunları kaydetmekteydi: "Türkiye Azerbaycan'a Aralık ayından itibaren 500 bin ton tahıl göndermeye başlayacaktır ve bunun sonucunda halk diğer eski Sovyet cumhuriyetlerinden farklı olarak kışın aç kalmayacaktır." Mektupta ayrıca Kremlin'in SSCB'nin eski borçlarından 1,6 milyar doların iadesi ile ilgili talebinin Azerbaycan tarafından reddedildiği de yer almıştı (Azerbaycan Cumhuriyeti...: 2).

Karşılıklı ziyaretler sırasında TBMM'de milletvekili M. Kabakçı başkanlığında Türkiye-Azer-

baycan Parlamentolar Arası Dostluk Grubu, Azerbaycan Milli Meclisinde N. Ceferov'un başkanlığında Azerbaycan-Türkiye Parlamentolar Arası İlişkiler Çalışma Grubu kurulmuştur ve bu grup çeşitli değişikliklere rağmen halen çalışmalarını sürdürmektedir (Azerbaycan-Türkiye:..., 1997: Ayna, 23 Aralık 1992).

Ermenistan-Azerbaycan Dağlık Karabağ Sorunu ve Türkiye'nin Desteği

Devletlerin ve uluslararası örgütlerin Ermenistan-Azerbaycan Dağlık Karabağ sorunu ile ilgili rahatsızlığı daha da büyüktü. Ermenistan'ın Türkiye ve Azerbaycan'a asılsız toprak iddiaları, soydaşlarımızın ata yurtlarından kovulması, onlara karşı gerçekleştirilen katliam ve cinayetlere karşı Türk basınının gecikmeyen sert tepkisi, Ermenistan yönetimine\ düşündüklerinin tamamını hayata geçirmesine imkan vermiyordu.

Bilindiği gibi, Ermenistan SSC Meclisi, 1989 yılının Aralık ayının 1'de Sovyet Anayasası'na aykırı olarak "Ermenistan SSC ve Dağlık Karabağ'ın Birleştirilmesi İle İlgili", bugüne kadar iptal edilmiş bir karar kabul etmişti. 7 Aralık tarihinde ise Azerbaycan Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu bu kararı, cumhuriyetimizin toprak bütünlüğüne karşı su-i kast olarak değerlendirmişti. Aynı gün Türk basını, Türkiye Dışişleri Bakanlığı'nın protesto notasını yayınladı.

Notada Ermenistan yönetiminin aldığı kararın, uluslar arası hukuk normlarının kaba şekilde ihlali olarak değerlendirilmekte ve derhal iptali talep edilmektedir

Ermenistan'ın Azerbaycan topraklarına saldırısının açık askeri nitelik kazanması, Dağlık Karabağ'da ve Nahçıvan çevresinde askeri operasyonların devam etmesi, Türkiye'yi daha somut adımlar atmaya zorlamaktaydı. Çatışma, Türkiye'nin en ağırlı sorunlarından olan güvenlik sorununu gündemde tutmakla birlikte, Ermenistan'ın terör-bölücülük politikasına karşı daha etkin önlemlerin alınmasını gerektirmekteydi.

Başbakan S. Demirel'in aşağıdaki beyanatını yayınladı: "Türkiye dış güçlerin Nahçıvan'ın sta-

tüsünü değiştirme girişimlerine ilgisiz kalmayacaktır ve Özerk Cumhuriyet'e her türlü yardımı yapacaktır" (Akşam, 16 Mart 1991).

Türkiye devlet yetkililerinin Sovyet liderleri ile diplomatik-siyasi görüşmelerinde Dağlık Karabağ sorununun sürekli gündemde olması, SSCB hükümetini de dikkatli olmaya zorluyordu.

Türkiye'nin NATO'daki tek Türk Müslüman devlet olması ve Sovyet sınırları boyunca yerleşmesi, sorunun kontrolden çıkacağı takdirde arzu edilmeyen sonuçlara neden olacağını tahmin etmeye olanak sağlıyordu.

Türk basınının, 1991 yılının Mart ayında SSCB'yi ziyaret eden Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın 15 Mart tarihinde Bakü'ye gelmesi ve Azerbaycan yönetimi ile görüşmelerine dair haberleri yayması, Türkiye'nin sorunu hep gündemde tuttuğunu göstermekteydi. Ziyaretten bir gün sonra – Mart ayının 16'da Türkiye ile Nahçıvan arasında normal telefon bağlantısı kuruldu. (Katiyetin Tantanası, 1995: 120).

Nahçıvan'ın kuşatma altında olduğu ağır günlerde, "Milliyet" gazetesinin savaş bölgelerindeki durumla ilgili yaydığı aşağıdaki haberin önemi büyüktü:

"... 6 Mayıs'ta Başbakan S. Demirel, ABD Başkanı George Bush'la telefon görüşmesi gerçekleştirmiştir. Sayın Demirel, Ermenistan'ın Nahçıvan'a saldırılarının devam etmesi durumunda, Türkiye'nin olaylara dış gözlemci olarak kalamayacağını belirtmiştir. Başbakan, George Bush'u Ermenistan'ın taciz ve saldırgan eylemlerini durdurmak için çatışmaya müdahale etmeye çağırmıştır." (Milliyet, 8 Mayıs 1992).

Güney Kafkasya'da jeopolitik mücadele keskinleşmekte ve Rusya'nın, kaybettiklerini geri almak için çalışmakta olduğu bir dönemde, Türkiye'nin Azerbaycan'a böyle bir desteği, ülkemize karşı başlamış geniş ölçekli Rus-Ermeni saldırısının sınırlarının daraltılmasında önemli rol oynamıştı.

Ermenistan'ın Azerbaycan'a karşı saldırılarının artması, Türk kamuoyunu ciddi şekilde endişelendirmekle birlikte, Türkiye'nin çeşitli şehirlerinde Ermenistan'ın tecavüzkar politikasını

kınayan gösterilerin ve mitinglerin yapılmasına, posterlerin yayılmasına neden olmuştu. Anadolu Ajansı'nın verdiği habere göre Ecevit, Türk hükümetini, Karabağ'da Ermenilerin Azerbaycanlılara saldırılarına karşı, zamanında etkili önlemler almaması nedeniyle eleştirmiştir “(Ayna, 6 Mayıs 1992).

Sorunun diğer önemli yönlerinden biri de Azerbaycan'da yönetim uğrundaki askeri-politik mücadele ile bağlantılıydı. Anlaşılan, ilk zamanlarda iktidara koşan güçler Türkiye'nin desteğine de güveniyorlardı. Ermenistan-Azerbaycan cephesinde gerginlik arttıkça, Türkiye devlet yetkililerinin sadece Azerbaycan'a değil, genel olarak bölgeye yapılan seferlerin yoğunluğu da artıyordu. Şöyle ki, 2-3 Mayıs 1992 tarihinde Başbakan S. Demirel'in Kazakistan ve Orta Asya ziyaretlerinden sonra Azerbaycan'a ziyareti ve yaptığı görüşmelerde Yukarı Karabağ ve Nahçıvan'daki durum, Azerbaycan-Türkiye işbirliği konularının geniş müzakere edilmesi, Batı ve Rusya basınında geniş yankı bulmuştu.

Ziyaretin gidişatını dikkatlice takip eden Ermeni ve Rus basınının rahatsızlığı boşuna değildi. Çünkü görüşmeler yelpazesine Türkiye'nin Azerbaycan'a askeri yardımı konusunun da dahil edilmesi, sonuçları önceden belli olmayan viraja yönelmişti. Rus basınında Türkiye'nin Azerbaycan'a “Bozkurtları” ve 400 kişiden fazla uzman subay göndermesi ile ilgili yayılan haberler, dezenformasyon veya gerçek olarak kabul edilebilir ki, bunun ayrıca incelenmesine ihtiyaç vardır (Arqumentı i faktı, 12 Mayıs 1992). Ziyaretten kısa süre sonra - 12 Mayıs tarihinde RİTA-SİTA Ajansı'nın aşağıdaki haberi yayıldı:

“...Başbakan Süleyman Demirel Türk ordusunun Ermenistan-Azerbaycan sorununa Azerbaycan'ın tarafında karışmasını mümkün görmüştür. Demirel, Şuşa şehrini ele geçirmiş Ermeni silahlı birliklerinin hareketlerini kınamış, aynı zamanda hiçbir konunun zor gücüne çözülemeyeceğini belirtmiştir” (Ayna, 17 Mayıs 1992).

Azerbaycan kamuoyunun, sorunun ilk dönemlerinden itibaren kardeş Türkiye'den ve uluslara-

rası kuruluşlarından yardım beklentisinin nedeni, zoraki olarak itildiği savaşta donanımsız kalması ve yalnızlığıydı.

Yirminci yüzyılın başlarında olduğu gibi, sonlarında da Rusya'nın dengeleri gözetmeksizin, doğrudan Hıristiyan Ermenistan'ına yardımı, Hıristiyan Batın'ın Ermenistan'ı himayesi, Azerbaycan'a karşı gerçekleştirilen “böl, parçala, yönet” politikasında Batı'nın ve Rusya'nın ortaklığı, Türk Dünyası'na karşı yabancı düşmanlığı ile zehirlenmiş Ermenilerin tepeden tırnağa silahlandırılması,

Batı Azerbaycan'dan ve Dağlık Karabağ'dan Azerbaycanlıların hunharca kovulması ve işlenen cinayetler, Azerbaycan'ın enformasyon ablukasına alınması, Dağlık Karabağ sorununda Azerbaycan'ın vereceği kurbanları, yaşayacağı mahrumiyetleri önceden görmeye olanak sağlıyordu. Bu bakımdan ulusal ve Türk basınında yer almış binlerce bilgi ve belge, araştırmacılarını bekleyecektir.

Sapı Bizden Olan Baltaların Arkadan Vurduğu Darbeler

Dış düşmanlarımızın istikbalimize karşı seferber olduğu bir zamanda “sapı bizden olan baltaların” bağımsızlığımıza arkadan vurduğu darbeler ve onların faaliyetleri sonucunda ülkede toplumsal-siyasi istikrarın bozulması, yönetim içinde ve iktidar uğrunda mevcut kanlı çatışmalar, kabileler arası mücadele, Kürt, Avar ve Lezgi sendromlarının başlaması, 90'lı yılların başlarında basını meşgul eden başlıca konulardı.

Aradan çeyrek yüzyıla yakın süre geçtikten sonra, gazetelerin sararmış sayfalarında bugüne kadar bize ulaşan öyle gerçekler mevcuttur ki, bunların bilimsel açıdan tahlili ve değerlendirilmesi, karanlık niyetlerin çoğuna açıklık getirilmesi için yeterlidir.

Basında yayılan S. Demirel'in: “Azerbaycan Parlamentosu liderleri Türkiye'den, Dağlık Karabağ olaylarına karışmamasını rica etmişler” – ifadesi, (Katiyetin tantanası, 1995: 291; Seher, 12 Mayıs 1992) söz konusu dönemde kamuoyu tarafından fazla tepkiyle karşılanmadı. Böyle bir kaniya varmamızın nedeni, söz konusu dönemin

olaylarını yansıtan basın materyallerinin tahlilidir. Oysa bu bir cümlede, yönetim içi mücadelenin yapısından başlayarak, sonralar yaşanan çok sayıda trajik olayları koşullandıracak noktalara kadar, çok şeyi düşünebiliriz.

Gerçek şu ki, sadece Türkiye'nin büyük desteği sonucunda Ermenistan, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nde, Dağlık Karabağ senaryosunu uygulayamadı. Bunda Cumhurbaşkanı T. Özal'ın, 1992 yılının 19 Mayıs tarihinde verdiği beyanatın da olumlu etkisi bulunmaktaydı. Beyanatta 1921 yılındaki Moskova ve Kars Anlaşmalarına dayanarak Türkiye'nin Nahçıvan üzerinde garantörlük hakkına sahip olduğu Rusya ve Ermenistan'a hatırlatılıyor, aynı zamanda Türkiye'nin Nahçıvan'a askeri yardım göndermesinin önemi vurgulanıyordu (Nahçıvani jivet..., 1992: 21).

Ulusal basının Türk basını ile yoğun işbirliği, Ermenistan'ın saldırısı ile ilgili bilgileri dünya kamuoyuna duyurması ve Milli Lider H. Aliyev'in 1993 yılının ortalarında yeniden yönetime gelmesi sonucunda cephe bölgelerinde geçici ateşkes sağlandı,

Azerbaycan Tarihinin Yeni Dönemi

Azerbaycan tarihinin yeni dönemi başladı. Söz konusu günlerde "Hayat" gazetesinin ilk sayfasında yer alan baş yazıda, mevcut aranın etkin kullanılması, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin askeri, siyasi, enformasyon, ekonomik ve çevresel gücünü durmadan artırması ve yakın gelecekte bölgede jeopolitik durum kısmen değiştikten sonra bu ülkeyle savaşın "dili" ile konuşmaya hiç kimsenin gücünün yetmemesinin sağlanmasının gerekliliğine değinilmişti (Hayat, 18 Kasım 1993).

Halihazırda tarihi-politik, milli-manevi köklerle ve ortak gelenek ve göreneklerle birbirine bağlı olan Azerbaycan-Türkiye ilişkilerinin tüm alanlarda hızla gelişimi, politik gerçektir.

Bugün ekonomik büyüme temposuna göre, bölgenin lider ülkesi konumunda olan Azerbaycan'ın, sosyo-ekonomik kalkınmasında Türk işadamlarının ve yatırımlarının önemi büyüktür. Mevcut istatistiklere göre, Türk şirketleri Azerbaycan'da ekonomik yaşamın çeşitli alanlarına 2,2 milyar dolar hacminde yatırım yapmış, Azerbaycan ve Türkiye

arasında 2004-2005 yıllarında ticaret hacmi 550 milyon dolardan 795 milyon dolara yükselmişti (Nasibov, 2006: 184). Şimdiye kadar Azerbaycan ile Türkiye arasında 160'dan fazla uluslararası normlara dayalı belge imzalanmıştır.

Ülkelerimiz arasında askeri, politik ve ekonomik alanlarda ilişkilerin sağlamlığı, güçlü anlaşmalara-yasal temele dayanmaktadır. (Nasibov, 2006: 184-185).

Modern dönemde Azerbaycan-Türkiye ilişkilerinin başlıca ortak amacı, bölgede barış, huzur, güvenlik, refah ve istikrara ulaşmaktır. Bu açıdan Azerbaycan ve Türkiye arasında gelişmekte olan ilişkiler, ülkelerimizin kalkınması ile birlikte, bölgenin geneli için de büyük önem arz etmektedir. Halihazırda bölgedeki olayların yapısı da, Türkiye-Azerbaycan stratejik müttefikliğinin, Güney Kafkasya'nın jeopolitik güvenliğinin teminatı olan önemli etkene dönüştüğünü göstermektedir.

Stratejik ortak olarak Azerbaycan ve Türkiye, Doğu-Batı ulaşım koridorunun kurulması ve gelişiminde sürekli çaba göstermektedirler.

Tarihsel olarak ve halihazırda Türkiye'nin Kafkasya çıkarları, Rusya, Ermenistan ve İran'ın çıkarları ile keskin şekilde çatışmaktadır. Nahçıvan ile Türkiye'nin 15 km'lik sınırı dışında hiçbir kara sınırı olmayan Azerbaycan ve Türkiye, Gürcistan aracılığıyla da işbirliğini genişletmektedirler (Eyvazov, 2004: 218).

Bölge devletlerinden olan İran'ın Rusya'nın gösterdiği "dayanışmaya rağmen", Güney Kafkasyadaki jeopolitik durumu etkileme imkanları gittikçe azalmaktadır. "Kommersant" gazetesinin yaptığı gibi, Rus basını zamanında kendi yönetimi altında olan bölgelerde, özellikle Hazar havzasında yaşanan süreci dikkatle takip etmekte, dezenformasyon içerikli ve önyargılı yazılara yer vermektedir. "Yüzyılın Anlaşması" imzalandıktan sonra ise asıl darbe petrol ihrac projelerine yöneltildi (Kommersant.ru, 11 Aralık 2007).

Gazetelerde yer alan haberlerden şöyle bir sonuca varabiliriz ki, bağımsızlığın ilk yıllarında şekillenmekte olan Azerbaycan basını, daha ziyade bilgi aktarımına çalışmıştır. Söz konusu araştırma yazıları daha çok "Ayna", "Cumhuriyet", "Ayna",

“dınlık”, “Azerbaycan”, ”Vatan Sesi” gibi gazetelerde, ayrıca Rusya’nın “Kommersant”, “Pravda”, “İzvestiya” gibi gazetelerinde yayınlanmıştır. Fakat bu yazılarda anlatılan bilgiler çelişkiler içermekteydi. Şöyle ki, bazen de sonraki sayılarda yayınlanan araştırma yazıları, önceki sayılarda yer alan malzemelerin tekdüze niteliğindedir. Bu durumun söz konusu dönemin çelişkili olayları ile ilişkili olduğunu söylememiz mümkündür.

Hangi tarafın doğru, hangisinin yanlış olduğunu açıklamak pek de kolay değildir. Söz konusu dönemde, Rus basınında daha ciddi yorumlara yer verildiği anlaşılmaktadır. Bu yorumlar genelde Azerbaycan’ın lehine olsa da, bazı durumlarda denge gözetilmekteydi.

Haber olarak verilen yazılarda ülkedeki gelişmeler anlatılmakta, araştırma yazılarında ise konuyla ilgili tutum sergilenmekteydi. Fakat bu zaman tüm gazetelerde Türk hükümetinin attığı adımlar değerlendirilmekteydi.

Sonuç

Kısaca, 90’lı yılların başında Güney Kafkasya bölgesinde gelişen olayların sistemli tahlili, Azerbaycan-Türkiye ilişkilerinin yapılanması ve gelişim dinamikleri bölgede çıkarları olan Rusya, ABD, Avrupa Birliği, İran’ın vb. devletler arasında yaşanan rekabete, nüfuz mücadelesine ve Ermenistan’ın saldırgan tutumuna rağmen Azerbaycan, Türkiye ve Gürcistan’ın katılımıyla oluşturulacak bölgesel güvenlik sistemi, bölgede istikrarı ve sürekli gelişimi sağlamaya gücüne sahiptir ve şekillenmesi reel olan bu Birlik, bölgenin siyasi ve ekonomik yükselişinde önemli role sahip olabilecektir. Bu süreçte Azerbaycan ve Türk basınıının temel görevi propaganda ve yönlendirme gibi çok karmaşık ve zorlu görevleri üstlenme sorumluluğunu üzerine almak olacaktır.

Kaynakça

Azerbaycan-Türkiye: Dostluk, Kardeşlik, Stratejik İşbirliği, (1997), Bakü.

Bjezinski, Z., (1998), Velikaya Şahmatnaya Doska, Moskva.

Cihangirli, C. H., (2006), Modern Dönemde

Azerbaycan-Türkiye ilişkileri. Bakü: Araz.

Eyvazov Dj., (2004), Bezopasnosti Kavkaza i stabilnosti razvitie Azerbaydjanskoy Respubliki, Bakü.

Guliyeva, G., (2011), Azerbaycan Yeni Jeopolitik İlişkiler Sisteminde, Bakü.

Hasanov, N. E., (2005), Türkiye’nin Azerbaycan’ın Bağımsızlığını Tanıması Tarihinden, Bakü: Pedagogika.

Haydar Aliyev Azerbaycan’ı Dünyaya Tanıtır, (1994), Bakü: Azerbaycan Basımı.

Katiyetin Tantanası, Belgeli kronoloji, (1995), Bakü.

Nasibov E., (2006), ABŞ ve Türkiye’nin Kafkasya Jeopolitik Bölgesinde Stratejik Çıkarları ve Azerbaycan Cumhuriyeti, Bakü.

Nahiçivani jivet i pobejdeat. (1992), Bakü.

Sander, Oral, (1994), Siyasi Tarih, Ankara.

d. İnternet

<http://kommersant.ru/doc.aspx?DocsID=821884&NodesID=4>

Gazeteler:

Akşam, 16 Mart 1991.

Regumentı i Faktı, 12 Mayıs 1992.

Ayna, 17 Mayıs 1992.

Ayna, 23 Aralık 1992.

Ayna, 6 Mayıs 1992.

Cumhuriyet, 9 Kasım 1992.

Halk, 12 Kasım 1991.

Hayat, 18 Kasım 1993.

Hayat, 28 Mayıs 1992.

Hayat, 29 Ekim 1991.

Hayat, 29 Ocak 1991.

İzvestiya, 21 Kasım 1993.

Kommersant, 14 Şubat 1996.

Milliyet, 8 Mayıs 1992.

Odlar Yurdu, 16 Mart 1990.

Respublika, 18 Ekim 1992.

Respublika, 21 Nisan 2009.

Seher, 12 Mayıs 1992.

Vatan Sesi, 27 Şubat 1991.

Yeni Asya, 17 Mayıs 1992.

Yeni Azerbaycan, 2 Mayıs 2005.

Özet:

Tarihte düşman işgaline uğramayan Kastamonu, eski Türk inançlarının yaşandığı yörelerden biridir. Batıl inançlar başlangıçta, bir dinin ya da bir inancın bir parçası veya kendisi olabilir. Her insanın gökte bir yıldızı olduğuna dair eski çağlardan bu yana gelen bu inanç sistemi günümüzde astroloji adını alır. Bu inanışların yanında vücudun parçalarının, yönlerinin, iç ve dış uzuvlarının nitelikleri ile ilgili inançlar da eski hekimlikle ilgili bilimsel bilgilerin serpiçleridir. Saç, sakal, göz, kulak, burun, diş, tırnak, al, parmaklar, göbek kordunu, ayak, boyun vb. uzuvlarla ilgili Kastamonu'da yaşayan inançlar vardır. Bunlar dikkatle inceleme değer. Uzuvlarla ilgili inanışların temelinde yapılan pratikler temelde insanın saadeti, sağlığı ve huzurunun ön planda olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Kastamonu, İnanç, Batıl, İnsan Uzvu, Astoloji

Giriş

Kastamonu, eski Türk inançlarının canlı ve yoğun bir şekilde bulunduğu yörelerimizden birisidir. Bu durumu, Kastamonu'nun başlangıçtan itibaren hiç düşman işgaline uğramayışıyla açıklayabileceğimiz gibi sadece göç veren veya çok az göç alan bir il olması dolayısıyla da izah edebiliriz.

Kastamonu halk inançlarıyla derli toplu ilk çalışmayı merhum Prof. Dr. Abdülkerim Abdülkadiroğlu yapmıştır. 1987 yılında III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi'nde sunduğu bildirisinde genel olarak hem halk inançlarını tasnif etmiş hem de bu tasnifin içini Kastamonu halk inançlarıyla doldurmuştur.

Bu tasnifin *Canlı varlıklar* bölümünün üçüncü maddesini insan uzuvları ile ilgili inançlar oluşturmaktadır (Abdülkadiroğlu 1987). Biz de bu araştırmamızda bu tasniften yola çıkarak konuyu biraz daha detaylı olarak ele alıp, mevcut inançları Türk dünyası inançlarıyla mukayese ettik.

Bu gün batıl inanç veya boş inanç olarak adlandırdığımız inançlar hiç şüphesiz başlangıçta bir dinin veya inancın bir parçası veya kendisiydi.

“Her insanın gökte bir yıldızı bulunduğu düşüncesi gibi, çok eski çağlardan bu yana, astroloji bilgilerine dayanan inanışların yanında, vücudun çeşitli parçalarının, yönlerinin iç ve dış uzuvlarının nitelikleri, onlarla beden ve ruh güçlerinin, yeteneklerinin ilişkileri üzerine bir takım düşünceler de eski hekimlik, anatomi, fizyoloji, ruh bilim bilgilerinin serpiçleridir; bunlar zamanla kalıplaşmış, inanç biçimini almışlardır.” (Boratav

1984: 24).

Önceleri eski dinin veya dinlerin bir unsuru olan bazı inançlar bu gün İslam diniyle uyuşabilir. Bu durumda yapılması gereken, neyin batıl veya boş inanç, neyin zararsız inanç olduğuna karar vermektir.

“Türkiye’de İslami esaslara ve çağdaş ilme aykırı olan, ancak inceleme ve araştırma, objektif tahlil sonucu boş ve dayanıksız inançlar batıl sayılabilir.” (Tanyu 1976: 126). Bunların dışındakilerin insana ve topluma zararı dokunmadığı sürece yaşatılmasında bir sakınca olmasa gerektir.

Bu kısa girişten sonra Kastamonu’da insan uzuvlarıyla ilgili inançları başlıklar altında şöyle sıralayabiliriz:

1) Saçla ilgili inançlar

Bu başlık altında ele alacağımız inançların başında saç olmamak yani kel olmak akla gelmektedir. Kel olma, özellikle doğuştan kel olma, halk arasında pek hoş karşılanan bir durum değildir. Çünkü halk telakkilerinde kel olan kişiler son derece kurnaz, hilekâr ve insanlara zarar verici tiplerdir. Özellikle masallarımızda keloğlan tipi zekâyı, kurnazlığı temsil eder.

Saçla ilgili bir diğer inanç, kesilen saçın dışarı atılmamasıdır. Eğer saçlar dışarı atılırsa ya kuşlar onlardan yuva yapar ya da bu saçları kötü niyetli birisi alıp büyü yapar. Bu inancın aynıyla Karapapah Türklerinde de karşılaşmaktayız.

Bir yaşına gelinceye kadar çocuğun saçını kesilmez. Bazı yerlerde ilk saç saklanır. Saçın ilk olarak kesilmesi tören şeklinde de olabilir. Azdavay’da çocuğun ilk saçını terazide tartılır. Çocuğun babası

saçın ağırlığına altını, zekât olarak vermek zorundadır.

Hazara Türklerinde ilk saçın kesimi sırasında bir eğlence düzenlenir. Bu eğlenceye “saç toyu” adı verilir. O gün yenilir, içilir, eğlenilir (Kalafat 2002: 14). Bu saç toyu ile ilgili eğlenceleri Gagauz Türklerinde de görebilmekteyiz.

2) Sakal ile ilgili inançlar

Sakal adı altında verdiğimiz bu başlığımızda hiç sakalı olmayan veya çok az sakalı çıkan, yani halk arasında köse olarak adlandırılan tip üzerinde duracağız. Köse tipi pek çok masalda ve fıkra olumsuz bir tip olarak karşımıza çıkmaktadır. Masallarda veya fıkralarda köse tipi genellikle acımasız, üçkâğıtçı, çıkarıcı, hırsızlık yapmaktan çekinmeyen, kurnaz ve çok akıllı bir insan olarak değerlendirilir (Taner 1997:278). Dolayısıyla bu tipler halk arasında sevilmezler. Tarafımızdan derlenen aşağıdaki iki masalda köse tipinin bazı özellikleri daha nettir.

1) “Üç gardaş İstanbul’a gitmişle. Bi küp hazırlamışla. Orda bir yapıya gömmüşle şimdi küpü. Neyse, sene gelmiş. Gayrı küp doldu. “Varıve alda gel şu küpü” déya büyük oğlan. Küçük oğlan gidiya, gelmeye. Gelmeyince büyükleri deya ki “Hedi ağanın bak da gel, nerde kaldı bu oğlan” Ortanca oğlan geliya bakıya “neye gelmediñ?” “Ağa, küpü almışla”

“Neye” “Valâ yok işde.” O da galagalmış orda. Onna gelmeyince büyükleri merak edip nihayeti o da geliya. Olanları diynéya gardaşlarından. Büyükleri déya ki “Bunu alan Köse dü” “Köse ise adı da Musadu” déya ortancası. “Köse ise, adı Musa ise boyu da gısadu” déya güççüğü de. Çarşuyu geziyala. Gez Allah gez. Gezerken mezerken Adı Musa, boyu gısa, gendü köse öyle bi adama rastlayala

“Aha parayı sen aldın” deyip adamın yakasına yapışiyala. O da “almadım” “yok aldın” böyle devam ediyala aldın, almadın deyi. Nihayeti adamı hakim huzuruna götürüyala.

Gardaşla hakime “Allah’ın şerrine razıyuz biz buña razı değiliz. Bizim parayı bu aldı” Hâkim üç gardaşı yollâya “Hedi siz gidin sabah gelin” déya.

Köseyi atıyala mapise . Hakim marangoza bi sanduk yapduruya. Kimse görmeden içine de bi canlı horuz guyuya. Yarın sabah oluya. Üç gardaş geliya. “Bunun içindeki nedü” déya güççüklerine. Köse de yanlarında. “Bunun içindeki canlıdu” déya .

Ortancasına soruya hakim, ortancası da “Canlıysa sarıdu” déya . En büyüğüne soruya, o da “Canlıysa, sarıysa horuzdu bu” déya. “Lan bok yime köse. Para sende, çıkar parayı” déya hakim. Parayı çıkartturuya. Köseyi mapise atıyala. Kösele böyledü işte.”

2) “Köseynen şeytan arkadaş olmuş. Birbirlerine soğan ekelim demişle. Neyse soğan ekmişle şeytan demiş ki “Ben üstünü alurun.” Köseye dibi galmış. Neyse şeytan üstünü yolmuş hiçbir şey yok. Yarın da köse dibini çıkarmaya gitmiş. Tam iki öküz arabası gıpgırmızı soğan çıkarmış. Şimdi birbirlerine “nedecüz” deyi soruyala. Şeytan “döğüş edecüz” déya.

Bi uzun bi gısa sırik kesmişle. Köse gısa sıruğu almış, şeytan uzununu. Evin içindele ya, köse cögüz dokur gibi şeytana vurdukça, şeytanı bağirtmiş. Şeytanı dövmüş. Böğez de dışarı çıkmışla. Uzununu köse kısasını şeytan almış. Köse uzaktan uzağa şeytana vurdukça bağirtmiş. Sopası uzun ya gine döğmüş şeytanı. Köse her şeyden bokdur.” (Akman 2002: 28)

Görüldüğü gibi birinci masalda köse; hırsız, ikinci masalda da kurnazdır. Şeytandan bile daha hilekârdır.

3) Gözle ilgili inançlar

Gözü mavi olanın nazarı degeceğine inanılır. Bunlara “gavur gözlü” denir. Ekseriyetle bunların nazarından korunmak için gök boncuk taşınır.

Kör insanlar da olumsuz tiplerdendir. Kasta monu, özellikle Araç ilçesi ve köylerinde şu söz yaygındır:

*“Allahümme ferden
Kendini sakın, kel ile körden
Topal da geliyor geriden”*

Sağ gözün seyirmesi gülmeye, sol gözün seyirmesi ağlamaya işarettir. Bu inanç Hazara Türkleri arasında da vardır. Örneğin birinin sağ gözü seyir-

rirse iyi bir haber duyacağına veya iyi bir iş becereceğine, ama eğer sol gözü seyirirse kötü bir haber duyacağına inanılır.

Cahiliye döneminde Arabistan'da da bu inançla karşılaşmaktayız. Mutlak olarak göz seçirmesi, o kişi için "sevdiği kimseyi görecek" şeklinde yorumlanır(Çelik 1995:175).

4) Kulakla ilgili inançlar

Kulakları büyük olan uzun ömürlü olur.

Kulağı çınlayan kişi, herhangi bir yerde, iyi veya kötü olarak kendisinden bahsedildiğine inanır. Sağ kulak çınılarsa kendisinden olumlu biçimde bahsediliyor demektir. Yine kulakların kızarması da kişinin kendisinden bahsedildiğinin alameti olarak kabul edilir.

5) Burunla ilgili inançlar

Uzun burun makbuldür. Bunun için de "Atta karın, yiğitte burun" atasözü söylenmiştir.

Burnu büyük erkeklerin cinsel organının da büyük olabileceğine inanılır.

6) Diş ile ilgili inançlar

Diş ağrısının kabir azabının yarısı olduğuna inanılır.

Çocuğun ilk dişinin çıktığını gören kişi ona hediye almalıdır. Bu hediyenin rengi mutlaka beyaz olmalıdır. Karakalpak Türklerinde de bu adet vardır. Çocuğun ilk dişi çıkınca fakire mal verilir, konu komşu yemeğe çağrılır. Çocuğun ilk dişi görüldüğü halde sadakayı ve şöleni yapmayana zıyan geleceğine inanılır (Kalafat 2002: 68).

Süt dişlerin dökülmeye başladığı zaman, ağızdan çıkan dişler rast gele atılmaz. Bir ekmeğe sarılır ve köpeğe yedirilir. Bu esnada köpeğe "Senin dişin eğri bitsin, benimki doğru bitsin."denir.

Bu âdetin ve inancın aynısını Hakas Türkleri'nde görmekteyiz. Onlar da düşen süt dişlerini ekmeğin arasına koyarak köpeğe yedirirler ve "kötü dişi kendine al, iyi dişi bana ver" derler (Yoloğlu 1999:100).

7)Tırnakla ilgili inançlar

Geceleyin tırnak kesilmez, günahdır. Tırnak, kendisi düşmüş bile olsa yapıştırılmalıdır. Bu inanç her yerde çok yaygındır. Lamaizm inancına

göre can (sünezin) her kılığa girebilir ve her yerde saklanabilir. Lamaizm taraftarları sünezinlere zarar verilmesinden korkarlar. Sünezin, bazen tırnağın altında, saçtaki kepeğin arasında saklanabilir. Bu yüzden de gün battıktan sonra saç taramak, tırnak kesmek olmaz. Bu inançlar Lamaizm'e Şamanizm'den geçmiştir (Yoloğlu 1999:154).

Nogay Türklerinde de gece tırnak kesilmez. Gece tırnak kesenin rızkını kestiğine inanılır(Kalafat 2002:136).

8) El ile ilgili inançlar

Büyük el her zaman makbuldür. Eskiden, evlenmek için özellikle eli büyük olan kadınlar tercih edilmiş. Çünkü eli büyük olan kadın güçlü olur, ondan da iyi bir rençber ortaya çıkar.

Sağ el kaşınınca ele para girer, sol el kaşınınca para çıkar.

Ayrıca bütün işler sağ elle yapılmalıdır. Sol el ise sadece tuvalette kullanılır. Sol el ile yapılan işler uğursuzluk getirir.

9) El parmaklarıyla ilgili inançlar

Önceden elimizin parmaklarının boyu eşit imiş. Ortadaki üç parmak, birbirlerine "Hırsızlığa gidelim" demişler. Başparmak ve serçe parmak da "sizi ihbar ederiz" demişler.

Bunun üzerine ortadaki üç parmak, baş ve serçe parmağın kafasına birer tokmak vurmuşlar ve onların boyu o zamandan beri kısa kalmış.

Yine parmakların şahadet parmağı, yüzük parmağı şeklinde isimlendirilmesi din ve kültürle ilgilidir.

10) Göbek kesilmesi ile ilgili inançlar

Yeni doğan çocuğun göbeği kesildikten sonra ya Kuran-ı Kerim arasına ya da ahıra konulur. Kuran'ın arasına konulmasının sebebi, ilerde tahsil görmesini sağlamak içindir.

Ahıra konmasının sebebi ise hayvancılığa düşkün olması isteği ile açıklanır.

11) Ayakla ilgili inançlar

Ayak başparmağının yanındaki parmak, başparmaktan büyükse o kişinin eşi, kendisinden önce ölür.

Eve, ahıra camiye girerken sağ ayakla girilmez.

12) Boyun kısa ya da uzun oluşuyla ilgili inançlar

Çok uzun boylu insanlar ahmak olarak kabul edilir. Çok kısa boylu insanlara da itibar edilmez. Bunlar için “Boyu yere yakın insandan korkacak-sın” denir. En iyisi orta boylu olanlardır. Halkımız bu durumu şu maniyle dile getirmiştir:

*Uzunlu boy ederler
Kısayı yan ederler
Orta boyun üstüne
Her gün bir kan ederler*

13) Köstek kesme:

Yürüme yaşı geldiği halde yürüyemeyen veya bacakları birbirine dolaşarak yürümekte güçlük çeken çocuklar için “köstek kesme” adı altında bir tören yapılır.

Bir Cuma günü camiden ilk çıkan kişi daha evvel çocuğun bacaklarına çapraz olarak bağlanmış ipi keser. Böylelikle çocuğun bacaklarının açılacağına ve yürümeye başlayacağına inanılır.

Köstek kesme geleneğini Gagauz Türklerinde de görmekteyiz. Onlar bu işleme “Kösteeni kesmek” adı verirler(Yoloğlu 1999:102). Yine mersin Tahtacılarında da bu inanç ve uygulama hala varlığını sürdürmektedir(Selçuk 2004:154).

Sonuç

Sonuç olarak, yukarıdan beri anlattığımız halk inanç ve uygulamalarının, eski dinlerin ve inançların bir uzantısı olarak günümüze kadar ulaştığını söyleyebiliriz. Bu pratikler hangi amaçla yapılıyor olursa olsun bunların temelinde yatan gerçek, kişioglunun yani insanın saadeti, sağlığı ve huzurunun ön planda olmasıdır. Çünkü Kök Tanrı üstte mavi gök ile altta siyah yer arasında kişioglunu yaratmış ve onun hep sağlıklı, huzurlu olmasını istemiştir.

Bu gün *İslam dinine ve akla aykırı olmamak şartıyla* halk inançlarımızı bir kültür zenginliği olarak devam ettirmemizin bir sakıncası yoktur kanaatindeyim.

Kaynak Kişiler:

Ayşe Akman: 90 yaşında, okuryazar değil, Araç-Kastamonu

Emine Akman: 65 yaşında, okuryazar değil, Araç-Kastamonu

Nuriye Ünal: 60 yaşında, okuryazar değil, Araç-Kastamonu

Faruk Karakaya: 65 yaşında, öğretim görevlisi, Taşköprü

Zühre Arslan:1949 doğumlu, okuryazar değil, Azdavay

Fahriye Demir:1948 doğumlu, okuryazar değil, Azdavay

Erdoğan Uzun Hasan:1970 doğumlu, memur, Daday

Cevdet Yakupoğlu:1970 doğumlu, öğretim üyesi, Kastamonu merkez

Kaynakça

ABDÜLKADİROĞLU, Abdülkerim (1987). “Kastamonu’da Dinî Folklor veya Dinî-Manevi Halk İnançları”, III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, C. IV, Ankara

AKMAN, Eyüp (2002). Araç Folklorundan Örnekler (Oycalı Köyü/Kastamonu) Ankara

BORATAV, Pertev Naili (1984). 100 Soruda Türk Folkloru, İstanbul

ÇELİK, Ali (1995). İslam’ın Kabul veya Reddedtiği Halk İnançları Hicaz Bölgesi, İstanbul

KALAFAT, Yaşar (2002). Balkanlardan Uluğ Türkistan’a Türk Halk İnançları I, Ankara

SELÇUK, Ali (2004). Tahtacılar, İstanbul

TANER, Nuri (1997). “Türk Masallarında Anlatım Biçimlerine Göre Köse Tipi ve Keloğlan ile Köse Tipinin Karşılaştırılması”, V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Halk Edebiyatı

Seksiyon Bildirileri II, Ankara

TANYU, Hikmet (1976). “Dini Folklor veya Dinî –Manevî Halk İnançlarının Çeşit ve Mahiyeti Üzerinde Bir Araştırma”, 27-29 Ekim 1975

Konya Uluslararası Folklor ve Halk Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri, Ankara

YOLOĞLU, Güllü (1999). Türklerin Aile Merasimleri, Ankara

21. YÜZYILDA NASREDDİN HOCA'YI ANLAYABİLDİK Mİ?

Sait ÖZER

Özet:

Türk mizahının önemli karakterlerinden biri de Nasreddin Hoca'dır. Yüzyıllardır fıkraları insanları hem eğlendirmiş hem de düşündürmüştür. Nasreddin Hoca, aynı zamanda Türk boylarının da ortak mirasıdır. Çok küçük farklılıklarla her Türk devletinde ona rastlamaktayız. Peki, ortak değerimiz Nasreddin Hoca hakkında bilinenler yeterli mi? Bugünkü Nasreddin Hoca algısı nasıl? Bu makalede bu gibi sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nasreddin Hoca, Mizah, Fıkra, Türk, Tarih.

IN THE 21ST CENTURY COULD WE UNDERSTAND NASREDDİN HODJA

Abstract

One of the important characters of Turkish humor is Nasreddin Hodja. For centuries Nasreddin Hodja has been entertaining and been thoughtful to people Nasreddin Hodja is also a common heritage of the Turkish side. We encounter it in every Turkish state with very small differences. Well, what is known about Nasreddin Hodja, of our common value? How is today's Nasreddin Hodja perception? In this article, we tried to find answers to such question.

Keywords: *Nasreddin Hodja, Humor, Joke, Turkey, History*

Giriş:

Bu makale şu dört soru etrafında şekillendirilmiştir:

a. Asıl fıkra karakteri olarak Nasreddin Hoca gerçekten yaşadı mı?

b. Geçmişten günümüze Türk boyları arasında Nasreddin Hoca algısı nasıldır?

c. Bugün anlatılan fıkralar gerçekten Nasreddin Hoca'ya mı ait?

d.2 1. yüzyıl Türkiye'si çocukları ve gençleri Nasreddin Hoca'yı ne kadar tanıyor?

a. Asıl fıkra karakteri olarak Nasreddin Hoca gerçekten yaşadı mı?

Nasreddin Hoca'nın 13. yüzyılda Sivrihisar'ın eski adı Hortu olan Nasreddin Hoca köyünde doğduğuna ve Akşehir'de öldüğüne inanılmaktadır. Ebu'l Hayr-i Rumi'nin 1480 yılına tarihlenen Saltukname adlı eserinde Nasreddin Hoca, Seyyid Mahmut Hayrani'nin bir dervişi olarak gösterilir. (Oğuz 2009:557).

Türk mizahının en önemli figürlerinden biri olan Nasreddin Hoca, 1208 yılında Eskişehir'in Sivrihisar ilçesinin Hortu (Nasreddin Hoca) köyünde doğmuştur. 1236/1237 yılında babasının mesleği gereği Akşehir'e göç etmiş, burada döneminin ünlü bilginleriyle tanışmış ve onlardan ders almış, hocalığın dışında kadılık, kadı yardımcılığı, pazarcılık, çiftçilik gibi işleri yapmış ve 1284'te vefat etmiştir. (Alptekin 2009:58).

Türkmen halkbilimci Şamuhmet Halmammedov, "Ependi" nin doğu halklarının Arap

halifeliğine karşı verdiği özgürlük mücadelesi esnasında ortaya çıktığını, Yakup Nasırlı ise Nasreddin Hoca'nın 14. Yüzyılın sonu ile 15. Yüzyılın başında yaşadığını ileri sürer. (Şahin 2009:741).

İsmail Hami Danişmend Nasreddin Hoca'nın, Hicretin 605 tarihinde Akşehir yahut Sivrihisar'da doğduğunu, tahsilini Konya'da yaptıktan sonra, Akşehir'de müderrislik, Kastamonu'da İsfendiyaroğulları'na vezirlik yaptığını, nüfuzunu çekemeyen rakiplerinin şerrinden kurtulmak için Konya'ya geldiğini ve ona Nasreddin unvanının Selçuklu sultanı tarafından kendisine verildiğini söyler. (Fedai 2009:296).

Yukarıdaki bilgilerden hareketle Nasreddin Hoca canlı bir kişilik olarak yaşamıştır. Bununla ilgili olarak yerli ve yabancı araştırmacıların bir tereddüdü yoktur. Problem Nasreddin Hoca fıkralarının sözlü gelenekten yazılı kültüre geçirildiği tarihler söz konusu olunca ortaya çıkmaktadır. Yaşadığı dönemden 200 yıl sonra yazıya geçirilen Nasreddin Hoca fıkraları yaşamı ile ilgili farklı görüşleri de beraberinde getirmiştir.

b. Geçmişten günümüze Türk boyları arasında Nasreddin Hoca algısı nasıldır?

Kazak Türklerinde Nasreddin Hoca:

Kazak Türkleri arasında pek çok kimse Nasreddin Hoca'nın Akşehirli olduğunu bilmez. Onu Kazak coğrafyasının Çimkent, Almatı, Aktöbe, Kostanay, Semey veya Astana gibi herhangi bir şehirde yaşamış Kazakların efsanevi kahramanlarından biri olduğunu zanneder...Kazaklar kendi dillerinin fo-

netik özelliklerine uygun olarak “Kocanasır” diye adlandırdıkları Nasreddin Hoca’yı o kadar benimsemişlerdir ki, onun adı Kazak Türkçesine deyim olarak girmiştir. Kazak sözlüklere baktığımızda, “Kocanasır” kelimesine “ankav”, yani saf her şeye inanan “angal” yani bilmemiş gibi görünen ve “ak könül” yani temiz kalpli, iyi niyetli malarının yüklendiğini görürüz. (Kara 2009: 428).

Kırgız Türklerinde Nasreddin Hoca:

Kuudulluk Kırgızların geleneksel milli sanatları içinde kökü eskiye dayanan ve halk arasında büyük itibar gören sanatlardan biridir... Kırgızlar, Apendi adıyla bilinen Koco Nasır adını verdikleri Nasreddin Hoca’yı da kuudullar arasında saymaktadırlar. Veya kuudulu tarif ederken Nasreddin Hoca’dan da bahsetmektedirler. Ancak Hoca’nın anlattıklarına veya Hoca’ya mal edilen fıkralara anekdot adını veriyorlar...

Kısaca Nasreddin Hoca, diğer kuudullar kadar olmasa da Kırgızlar arasında yaşamaktadır. Ancak onun fıkraları diğer kuudullarınki gibi iki-üç tema üzerine kurulmamış, tıpkı bizde olduğu gibi toplumdaki her türlü olay Apendi fıkralarının konusu olmuştur. (Karadavut 584/564).

Apendi hakkında söylenen fıkraların çoğunluğu Kırgızlar arasında kitaplara da alınmıştır. Apendi hikayelerinin canlılığı, halkın fikrine uygun olması, han-bey, hoca, tüccar, kadı ve zenginleri gülünç hale koyarak saf kimseleri ve fakirleri koruması ile Kırgız günlük yaşayışına sinmiştir...

Kırgızlar Apendi fıkra ve hikayelerini severek anlatır ve dinlerler. Gazete ve dergi sayfalarında sürekli yayınlanan Apendi fıkraları, Kırgız televizyon kanallarında da çocukların en çok sevdiği çizgi film karakteri olarak karşımıza çıkmaktadır. (Alimov 2012:2-3).

Özbek Türklerinde Nasreddin Hoca:

Günümüzde

Özbek fıkralarındaki tek tip Nasreddin Hoca’dır. Nasreddin Hoca, Özbek Türkleri arasında “Nasridin Afandi” veya kısaca “Afandi” olarak tanımlanmıştır. Özbeklerdeki Afandi tipi fıkralarla o kadar özdeşleşmiştir ki genellikle fıkra denince Afandi, Afandi denilince fıkra akla gelmektedir. Bu nedenle de “herkesin yaptığıının tersi iş tutanlara “Afendi misan (Efendi misin)” ya da “Afandiga ohşaydş (Efendiye benziyor” şeklinde ifadeler kullanılmaktadır.” (Fedakar 2009:319).

Türkmenlerde Nasreddin Hoca:

Türkmenistan’da fıkra türünün bilim adamlarınca derlenmesi, toplanması ve incelenmesi 1935-1940’larda başlamıştır. Bundan önce 1925’te Aşkabat’ta basılmaya başlamış “Tokmak” dergisi halk içinde var olmuş fıkraları devamlı yayınlamıştır... Bölünmeye, parçalanmaya ve birbirinden koparılmaya çalışılan Türk dünyası Nasreddin Hoca fıkraları kullanılarak yakınlaştırılmaya, kültür bağlarının sağlanmasına çalışılmıştır... Kazan şehrinde basılmış fıkra kitapları ve dergiler Hoca Nasreddin’in Türkmenistan’da tanınmasına büyük destek oldu. O zamanlar Türkmenistan başkenti Taşken’tte yayınlanan kitaplar Türkmenlerin fıkralara ulaşmasında önemli rol oynadı. (Yağmur 2009:910).

Gagauz Türklerinde Nasreddin Hoca:

Nasreddin Hoca’yı Gagauz Türkleri, “Nastradin” adı ile tanımaktadır. Hoca, Gagauz Türkleri arasında siyah saçlı, bıyıklı, zayıf, genç, bilge bir kişi olarak tasavvur edilmektedir... Gagauz Türkleri arasında yaygın olarak anlatılmakta olan Nasreddin Hoca fıkraları incelendiğinde, bu fıkraların büyük bir kısmında sosyo-ekonomik gerçeklerin yani geçim sıkıntısı ve yoksulluğun dile getirildiği görülmektedir. (Uçkun 2012:2-3).

Azerbaycan Türklerinde Nasreddin Hoca:

Azerbaycan'da fıkrâ kelimesi söylendiği an herkesin aklına ilk olarak Nasreddin Hoca veya Azerbaycan'da söylendiği gibi Molla Nasreddin gelir... Ünlü edebiyatçı Feridun Bey Köçerli, Molla Nasreddin tipi hakkında şunları söyler: "Molla'nın fıkraları öyle hayati ve eğlenceli ki, bu fıkralarda o kadar samimi bir mizah vardır ki, herkes onlara ilgi duymakta ve Azerbaycanlıların arasında bu fıkraları bilmeyen ve yeri geldikçe bu veya diğer bir fıkrayı anlatmayan insan çok nadir bulunur. Hatta Azerbaycan Türkçesinde konuşabilen Ermeni ve Gürcüler Molla Nasreddin'in fıkralarına ilgi duymaktadır." (Oktan 2012:40-44).

Tatar Türklerinde Nasreddin Hoca:

Tatar folklorunda Nasreddin Hoca, yerel bir nitelik kazanmış ve milli bir şahıs olarak değerlendirilmiştir... Gündelik hayatta, aile ortamında Hoca sık sık bön olarak işlenmiştir... Fıkraların muhtevasında "han, vezir" gibi unsurların karşısına, bön ve saf adamın yerine, kurnaz ve sivri dilli bir insan olarak ortaya çıkmaktadır. Böyle çift yönlü bir kişilik sergileyen Hoca'yı tatar halkı, kendi repertuarına, özleştirerek kabul etmiştir. (Bitagirova 2009:137).

Başkurt Türklerinde Nasreddin Hoca:

Nasreddin Hoca veya Mulla (Hoca) Nasreddin ile ilgili fıkralar Başkurtlar arasında da yer almıştır... Nasreddin Hoca hakkındaki fıkralar Başkurt halkının geleneğine, hayatına uygundur. (Süleymanov 2009:730).

Nogay Türklerinde Nasreddin Hoca:

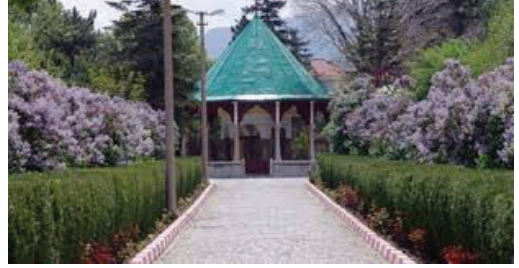
Nasreddin Hoca, Nogay Türkleri arasında Koja olarak tanınmaktadır ve halk tarafından çok sevilmektedir, gönüllerde özel yer almaktadır... Nogay'da kuşaktan kuşağa aktarılan fıkralar bugün

de yaşamaktadır. Koja bu fıkralarda bilge, sadık, öğütçü, konuşmacı, mizahçı, felsefeci, hak sever, insan olarak tanınmaktadır. (Bulgarova 2009:141).

Ahıska Türklerinde Nasreddin Hoca:

Ahıskalı Türklerde Hoca'nın adı bölgelere göre bazı yerlerde Hoca Nasreddin, bazı yerlerde Hoca Nusrettin, bazı yerlerde Molla Nasreddin olarak kullanılmaktadır. Nasreddin Hoca fıkraları, Ahıska halkı arasında yaygındır. Ahıskalılarının arasındaki tartışmalarda sık sık onun fıkraları dile getirilerek örneklemeler yapılır. (Esen 2009:46).

Türkiye Türklerinde Nasreddin Hoca:

Türk milletinin bilge şahsiyetlerinden olan Nasreddin Hoca, halk dilinde, duygu, tefekkür, mizah ve hoşgörümüzü gösteren "fıkra" türünün öncüsüdür... Nasreddin Hoca birçok fıkrasında halkımızın meselelerini pratik bir şekilde hallederek hadiseler karşısındaki tavrı ve eleştiri becerisi, kullandığı dili ile Anadolu insanının duygularına tercüman olmuştur. (Arda 2009:75).

Yukarıdaki değerlendirmeler şunu göstermektedir ki Türk'ün zekâsı problemler karşısında ortak aklı ve bunun temsilcisi olarak da Nasreddin Hoca'yı çıkarmaktadır. Nasreddin Hoca, pratik aklı, hoşgörüyü, hazırcevabı, yardımseverliği, cesareti, ders vermeyi bütün bunları gülmece ile yapan Türklerin ortak karakteridir.

c. Bugün anlatılan fıkralar gerçekten Nasreddin Hoca'ya mı ait?

Nasreddin Hoca adının yer aldığı ilk yazılı kaynak, 1480 yılında tamamlanan Ebu'l Hayr Rumi'nin Saltukname adlı eseridir. Bilebildiğimiz ilk Nasreddin Hoca yazmasının tarihi ise 1571 olup içinde 41+2=43 fıkrâ vardır... Bu fıkralar üzerinde bir inceleme yapan Prof. Dr. Günay Kut fıkraları 43 fıkradan 14 tanesini açık saçık olarak değerlendirmiştir... Nasreddin Hoca fıkralarının sayısının artırılması konusunda bir de "alt tip-üst

tip”çiler vardır. Değil birisine anlatırken, kendi kendimize okurken bile yüzümüzün kızaracağı ve bizim “rezilane” adlandırdığımız fıkraları nasıl olur da “alt-üst” kavramlarının arkasına sığınarak Hoca’ya bağlayabilirsiniz? ...Düşünce özgürlüğüne veya bilimin özerkliğine saygımız vardır. Ama adında “Hoca” kavramı olan, vaizlik ve kadılık gibi görevleri üstlenen bir insanımıza da bu haksızlık ve insafsızlığı reva görmeyelim. (Sakaoğlu 2009:711-717).

Nasreddin Hoca fıkralarının farklı kültür bağlamlarında farklı türden işlev ve ürünler şeklinde ortaya çıktığı görülmektedir... Nasreddin Hoca fıkraları sözlü ve yazılı kültür, modern Türk tiyatrosu ve sineması, medya, radyo yayınları ve son olarak da sanal kültür ortamında yayılmaktadır. (Özdemir 2009:593-634).

Yukarıda yapılan atıflar ve alıntılar Nasreddin Hoca fıkralarının bir sektör oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Bu sektör içerisinde farklı niyetlerle insanların Hocamıza atfen uydurdukları binlerce söz vardır. Peki bu noktada ne yapılabilir? Gerçek Nasreddin Hoca fıkraları sahtelerinden nasıl ayırt edilebilir? Nasreddin Hoca fıkralarını kendine dert eden araştırmacı Selçuk Çıkkla’nın şu tespiti önemlidir: “Kitaplarda yer alan ve ağzlarında anlatılan fıkraların hangilerinin Nasreddin Hoca’ya ait olduğunu tespit edebilmenin en doğru yolu, hem bir Nasreddin Hoca tipolojisi hem de bir Nasreddin Hoca fıkraları tipolojisi çıkarmaktır... Bu iki tür tipolojiye uymayan fıkralar uydurma sayılmalıdır.” Yoksa yine Hocalı, eşekli, kedili, fıkralar ortalarında dolaşıp duracak. Komşusunu kandırmak için kazanı doğurtan Hoca tipi çocuklarımızı eğitmekten çok öğütmeye devam edecektir. (Sakaoğlu 2009:711-717).

d. 21. yüzyıl Türkiye’si çocukları ve gençleri Nasreddin Hoca’yı ne kadar tanıyor?

21. yy Türkiye’sinin değişen ve gelişen şartları içinde, Batı kaynaklı kahramanların yazılı, görsel ve işitsel basın aracılığıyla ve rol model olarak benimsetilmeye çalışıldığı eğitim programlarında Türk kültürünün temel değer ve şahsiyetleri arka plana itilmekte ya da yok kabul edilmektedir. (Nalbantoğlu 2009:543).

Gültekin Erdal’ın öğrenciler üzerinde yaptığı bir anket çalışmasında şu veriler ortaya çıkmıştır:

A. Ortaokul düzeyi:

a. Öğrencilerin tanışmak istedikleri gerçek ve gerçek üstü kahramanlar: %15.15 Harry Potter, %26 Örumcek Adam, %22.2 Nasreddin Hoca...

B. Lise düzeyi:

a. Öğrencilerin tanışmak istedikleri gerçek ve gerçek üstü kahramanlar:%30.7 Harry Potter, %20 Örumcek adam, %18.7 Nasreddin Hoca...

C. Üniversite düzeyi:

a. Öğrencilerin tanışmak istedikleri gerçek ve gerçek üstü kahramanlar:%4.4 Harry Potter, %2.2 Örumcek Adam, %71.1 Nasreddin Hoca...

Ankete katılan öğrencilerin %44’ü Nasreddin Hoca’yı fıkralardan, %5’inin çizgi filmlerinden, %16’sı kitaplardan, %6’sının Türkçe ders kitaplarından, %7.5’i ailesinden... öğrendiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Nasreddin Hoca’nın mesleği hakkında ortaokul öğrencilerinin %30’u, lise öğrencilerinin %30.7’si ve üniversite öğrencilerinin %31.1’i imam demislerdir.

Öğrencilerin Nasreddin Hoca’nın fiziksel görünüşü hakkında düşünceleri aynı olmuştur. (Erdal 2009:281-291).

Yapılan değerlendirmeler ve anket çalışmaları neticesinde çocuklarımızın ve gençlerimizin kendi kültür değerleri hakkında yetersiz bilgiye sahip oldukları görülmektedir. Bu durum ciddi anlamda bir kültür erozyonunun göstergesidir. Bir an önce harekete geçmek ve sadece Nasreddin Hoca değil, onun gibi kültür zenginliklerimizi yeni nesile tanıtmalıyız. Bu konuda neler yapılabilir dersiniz Gültekin Erdal’ın şu tespitleri son derece önemlidir: “Nasreddin Hoca ve çağdaşları mutlaka okullarda, ders kitaplarında öğretilmeli, çizgi filmlerle yaygınlaştırılmalı ve Nasreddin Hoca’nın flash oyunları yapılarak, çocuklara sevdirmelidir. Diğer taraftan Nasreddin Hoca kitapları özenle hazırlanmalı, kalitesiz kâğıt, kötü kapaklar, hayal gücünden ve yaratıcılıktan uzak kötü resimler kullanılmamalıdır. İllüstrasyonların titizlikle hazırlanması, renklerin canlı ve sıcak tonlardan seçilmesi önemli diğer ayrıntılardır. Kitaplar hazırlanırken, hangi

yaş grubuna hitap edeceği ayrıntısı unutulmamalı ve çok kaliteli baskılar kullanılmalıdır. Bütün bunları yaparken “aman çocuk işte, kitaptan ne anlar” anlayışı mutlaka ama mutlaka terk edilmelidir.” (Erdal 2009:281-291).

Sonuç:

Nasreddin Hoca ile ilgili bugüne kadar çok sayıda inceleme, araştırma yapılmış, kitap yazılmış, sinema filmleri çekilmiş, tiyatrolar ve çizgi filmler hazırlanmıştır. Bütün bu çalışmalar Nasreddin Hoca'yı tanıtmaya açısından önemlidir ama yeterli değildir. Önemli olan Nasreddin Hoca'nın felsefesinin özellikle çocuklarımız ve gençlerimiz arasındaki algısıdır. Bunda başarılı olamadığımız ortadadır. Nasreddin Hoca Türk akraba ve topluluklarının ortak mirasıdır ancak ortaklık konusunda ne yazık ki etkin değildir. Çocuklarımızın ve gençlerimizin yeterince tanımadığı Nasreddin Hoca ile ilgili daha yapılacak çok şey bulunmaktadır.

Kaynakça:

Alimov, Ulanbak, (2012), Kırgızistan'da Nasreddin Hoca, Kırgızistan'da Nasreddin Hoca, s.2-3, Eskiye Aylık Şehir Kültürü Dergisi, Yıl.4, S.43, Ankara.

Alptekin, Ali Berat, (2009), Nasreddin Hoca Fıkralarının Bilmeceyle İlişkisi var mıdır?, 21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak, s.58, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara.

Arda, Zuhul, (2009), Türk Halkının Algılama ve Yorumlama Gücünün Bir Yansıması Olarak Nasreddin Hoca Fıkralarının Estetiği, 21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak, s.75, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara.

Bitagirova, Zübeyde, (2009), Tatar Kültüründe Nasreddin Hoca, 21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak, s.137, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara.

Bulgarova, Maryam, (2009), Nogay Halkının Folklorunda ve Hayatında Koja'nın Fıkraları, 21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak, s.141, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara.

Erdal, Gültekin, (2009), Anlatılan Nasreddin Hoca Anlaşılan Nasreddin Hoca, 21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak, s.281-291, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara.

Esen, Minara Aliyeva, (2009), Ahıska Türklerinde Anlatılan Nasreddin Hoca Fıkralarının Anadolu'daki Benzerleriyle Karşılaştırılması, 21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak, s.46, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara.

Fedai, Harid, (2009), Nasreddin Hoca Fıkralarının Kıbrıs ve Azerbaycan'daki Benzerleri, 21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak, s.296, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara.

Fedakar, Selami, (2009), Özbek Mizahında Nasreddin Hoca Tipi ve Fıkraları, 21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak, s.319, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara.

Kara, Abdulvahap, (2009), Kazak Türklerinde Nasreddin Hoca ve Fıkraları, 21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak, s.428, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara.

Karadavut, Zekeriya, Kırgızlarda Kuudulluk ve Apendi (Nasreddin Hoca), dergisosyalbil.selcuk.edu.tr / susbed/article/download / 584/564

Nalbantoğlu, Aşegül, (2009), 21. Yüzyıl Türk Çocukları: Nasreddin Hoca'yı Tanıyanınız Var mı? Nasreddin Hoca ile İlgili Anaokulu Uygulama Örnekleri, 21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak, s.543, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara.

Oğuz, Öcal, (2009), Nasreddin Hoca'nın Fıkraları mı? Nasreddin Hoca Fıkraları mı? 21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak, s.557, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara.

Oktan, Tarana, (2012), Azerbaycan'da Nasreddin Hoca Algısı, s.40-44, Eskiye Aylık Şehir Kültürü Dergisi, Yıl.4, S.43, Ankara.

Özdemir, Nebi, (2009), Sanal Kültür Ortamında Nasreddin Hoca, 21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak, s.593-634, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara.

Sakaoğlu, Saim, (2009), Nasreddin Hoca ve Adına Bağlanan Fıkraların Yanlış Yorumlanması, 21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak, s.711-717, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara.

Süleymanov, Ahmet, (2009), Nasreddin Hoca Hakkındaki Başkurt Fıkraları Geleneksel ve Yerel Özellikleri 21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak, s.730, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara.

Şahin, Halil İbrahim, (2009), Türkmenistan'da Nasreddin Hoca'nın Timur ile İlgili Fıkraları, 21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak, s.741, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara.

Uçkun, Rabia, (2012), Gagauz Türklerinde Nasreddin Hoca Tipi ve Fıkraları, s.2-3, Eskiye Aylık Şehir Kültürü Dergisi, Yıl.4, S.43, Ankara.

Yağmur, Oraz, (2009), Hoca Nasreddin ve Türkmenistanlı Mammedveli Kemine'nin Fıkra Alakalıkları, 21. Yüzyılı Nasreddin Hoca ile Anlamak, s.910, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara.

KAYSERİ ŞEHİTLERİ İÇİN TARİH “PKK’NİN KORKULU RÜYASI YİĞİT KOMANDOLARIMIZ”

Mustafa ASLAN

Giriş

Zincidere’deki 1. Komando Tugayı’ndan çarşı iznine çıkan er ve erbaşları taşıyan özel halk otobüsüne, 17 Aralık 2016 Cumartesi günü saat 08.45 sularında, Zincidere’den gelen Komando Caddesi’nin Talas Bulvarı’na kavuştuğu yerin hemen ilerisinde, Erciyes Üniversitesi önünden geçerken, halk otobüsünün sol tarafına yanaşan ve teröristlerin kullandığı hafif ticari bombalı araç infilak ettirilmek suretiyle şiddetli bir patlama meydana gelmişti. Haince planlanan bu bombalı saldırıda, 15 askerimiz şehit olmuş, 54 askerimiz de yaralanmış, yaralılar derhal bölgedeki hastanelere sevk edilerek tedavi altına alınmıştı. Yapılan araştırma ve incelemelerin sonunda bombalı aracı patlatan teröristin Mehmet Oluk adına düzenlenen bir nüfus cüzdanı ve sürücü belgesi kullandığı, saldırıda kullanılan otomobilin Kırıkkale (71) plakasının sahte olduğu, Kırıkkale Emniyet Müdürü Mahmut Çorumlu’nun söz konusu plakanın halen kentteki bir araçta mevcut bulunduğunu belirttiği, polis araçlarından sık sık kan anonsları yapılırken kan vermek isteyen vatandaşların yaralıların kaldırıldığı hastanelere akın ettiği bilgisine ulaşılmıştı. Olayın sıcaklığının yaşandığı o gün ve hemen devamındaki günlerde olay yerine koşanlar arasında Kayseri Valisi Süleyman Kamçı başta olmak üzere Başbakan Yardımcısı Veysi Kaynak, İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, Çevre ve Şehircilik Bakanı Ak Parti Kayseri Milletvekili Mehmet Özhasseki, Sağlık Bakanı Recep Akdağ, Ak Parti Kayseri milletvekili Sami Dedeoğlu, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu gibi isimler dikkat çekiyordu.

Olay 2012’de Kayseri’nin Pınarbaşı İlçesi Emniyet Müdürlüğüne yapılan saldırıya çok benziyordu. Pınarbaşı’ndaki o hadisede önce silahlı saldırı sonra da intihar saldırısı düzenlenmiş, PKK tarafından gerçekleştirilen saldırıda iki saldırganın yanı sıra polis biri sivil olmak üzere 4 kişi hayatını kaybetmişti.

Bu müessif hadisede şehit olan on beş yavrumuzun isimleri Abdülsamet Özen, Ahmet Taş, Ali Ocak, Arif Tuğ, Fehmi Barçın, Göksel Ağaçyetişiren, Hasan İlhan, Kamil Tunç, Kenan Döngel, Mesut Yaşar, Muhammet Ali Ocak, Mustafa Cihan, Raşit Yücel, Serdar Amak, Yunus Emre Duran idi.

Halk arasında “Hava İkmal” diye bilinen Kayseri 12. Hava Ulaştırma Ana Jet Üssü Komutanlığı’nda

düzenlenen törenle bu aziz şehitlerimizin Türk bayrağına sarılı naaşları katafalka konulmuş, saygı duruşunun ardından özgeçmişleri okunarak dualar edilmiş, şehit ailelerinin yanı sıra 11. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Başbakan Yardımcısı Veysi Kaynak, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hulusi Akar, İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, Sağlık Bakanı Recep Akdağ, Milli Savunma Bakanı Fikri Işık ve Ak Parti, CHP ve MHP’nin bölge milletvekillerinin katıldığı bu törenin ardından şehit Fehmi Barçın’ın naaşı Bursa’ya, şehit Yunus Emre Duran’ın naaşı Kırşehir’e, şehit Serdar Amak’ın naaşı İzmir’e, şehit Hasan İlhan’ın naaşı Denizli’ye, şehit Kenan Döngel’in naaşı Sinop’a, şehit Abdülsamet Özen’in naaşı Kocaeli’ye ve şehit Kamil Tunç’un naaşı Afyonkarahisar’a gönderilmişti.

Gazilerimiz ise kaldırıldıkları hastanelerin de isimleriyle birlikte şöyle bir liste oluşturuyordu:

Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde Tedavide

Görenler: Adem Avcı, Arif Özkara, Bayram Özdemir, Caner Kavalcı, Ercan İnan, Erdal Köse, Fatih Körpe, Ferdi Çatal, Gökhan Keskin, Hakan Şimşek Yakar, Halit Kapullu, Hamit Eroğlu, Hasan Hamza Şolt, Hidayet Canpolat, Hüseyin Avcı, İlker Bal, İlyas Akman, İsmail Hakkı Öner, Kamil Yemez, Kubilay Şimşek, Mehmet Gül, Mehmet Kılıç, Mertcan Uzun, Mevlüt Avcıoğlu, Mevlüt Kimsesiz, Mustafa Genç, Mustafa Uçar, Nasuh Yıldırım, Recep Güney, Semih Yılmaz, Serdar Çiçekli, Süleyman Sancar, Şakir Karayel, Tolga Öğütlü, Ufuk Uysal, Yasin Memiş, Yasin Sezeyan, Yunus Emre Kurnaz, Yunus Ertaş, Yusuf Ergün.

Kayseri Eğitim ve Araştırma Hastanesi’nde Teda-

vi Görenler: Adem Kamsız, Ali Kuşçu, Berat Yılmaz, Furkan Özlü, Kayhan Uluhan, Muhammet Yaşar, Orhan Ölmez, Sami Güler

Memorial Hastanesi’nde Tedavi Görenler: Mehmet Emin Uygur, Recep Genç

Tekden Hastanesi’nde Tedavi Gören: Ahmet Gün
Acıbadem Hastanesi’nde Tedavi Gören: Mehmet Taşdelen

Dünya Hastanesi’nde Tedavi Gören: Recep Coşkun

Erciyes Hastanesi’nde Tedavi Gören: Gökhan Çelik

Bu elim hadisenin meydana geldiği sırada, daha önceden planlanmış olan resmî programı nedeniyle Kahramanmaraş’a hareket üzere olan Başbakan

Binali Yıldırım konuya ilişkin olarak “hafta sonu iznine çıkan askerlerimizi götüren halk otobüsüne canlı bomba saldırısı gerçekleşti. Alçak terör saldırısı sonucu şehit olan askerlerimiz var, yaralı olan askerlerimiz var. Şu anda bakanlarımız olay yerindedir. Gerekli çalışmalarını yürütüyorlar. Gelişmeler vatandaşlarımızla paylaşılacak. Olay bundan ibaret. Programımızı iptal etmeyeceğiz, terör örgütünü sevindirmeyeceğiz” mesajını yayınlamıştı. Sağlık Bakanlığında kamuoyuna yapılan açıklamada da «bugün Kayseri’de gerçekleştirilen hain terör saldırısı ile ilgili 112 Komuta Kontrol Merkezine ilk ihbar saat 08.49’da gelmiştir. İlk ambulansımız olay yerine saat 08.56’da, 7 dakika içinde ulaşmıştır. Toplam 27 ambulans ve 2 UMKE ekibiyle 34 dakikada tüm yaralı gazilerimiz hastanelere ulaştırılmış ve tedavileri sağlanmıştır. Yüce Allah’tan yaralılarımıza acil şifalar, şehitlerimize rahmet dileriz» ifadeleri kullanılmıştı.

Menfur olay Erciyes Üniversitesinin hemen önünde gerçekleştirildiği için, yaralıların büyük bir kısmı hemen Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesine, orada yer kalmayınca diğer yaralılar şehirdeki öbür hastanelere yetiştirilmişti.

Hükümetten ilk açıklama da Başbakan Yardımcısı Veysi Kaynak’tan gelmişti. Veysi Kaynak mesajında «Beşiktaş’taki elim hadiseye benziyor. Maalesef yaralılar var. İçimizdeki hain unsurlar bizim insanımızın güvenliği için özel yetiştirmeye gayret ettiğimiz komandolarımızı hedef almışlar. Bu hadise Türkiye’yi asla istikametinden saptırmayacaktır. Türkiye’nin güvenliği etrafındaki ülkelerin sınırlarından başlar. Türkiye içindeki bu hadiselerin arkasında bu maşayı tutan eller var. Bunu biliyoruz” diyordu.

Kayseri Valisi Süleyman Kamçı, olay yerinde gazetecilere yaptığı açıklamada, terör saldırısıyla ilgili ayrıntılı açıklamanın daha sonra yapılacağını belirterek, “maalesef şehit ve yaralılarımız var. Çok üzgünüz. Menfur bir saldırı ile karşı karşıyayız. Bomba yüklü bir aracı hainler, halk otobüsünün geçişi sırasında patlattılar. Halk otobüsünde sivil vatandaşlarımız ve askerlerimiz vardı. Herkesi sağduyuya davet ediyorum. Olayla ilgili yayın yasağı vardır. Herkesin buna uymasını bekliyoruz. Avrupada bir olay olduğu zaman buna uyuluyor, görüntü kirliliği olmuyor. Biz de buna uyalım” beyanatını vermişti.

Kayseri Eğitim ve Araştırma Hastanesi yetkilileri çok sayıda vatandaşın kan bağışi nedeniyle kendilerine başvurduğunu belirterek “kimse endişeye kapılmasın. Elimizde yeteri kadar kan stoku var. Kan ihtiyacımız yok” demişlerdi. Çünkü oraya da 4’ü ağır 11 yaralı gel-

mişti.

11. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, terör saldırısının ardından Kayseri’ye gelmiş, patlamanın gerçekleştiği yere giderek yetkililerden bilgi almış, ardından yaralıların tedavi gördüğü hastanelere ziyarette bulunmuştu. Abdullah Gül, twitter hesabından yaptığı açıklamada, “Huzur kentimiz Kayseri’de askerlerimize karşı bu terör saldırısını yapanlara lanet olsun. Devletimiz ve aziz milletimiz asla teröre boyun eğmeyecektir. Şehitlerimize rahmet, yaralılara acil şifa diliyorum. Acımız derin” diyordu.

Bu hain saldırının komandolarımızı hedef aldığı belliydi. Doğu ve Güneydoğudaki terör yuvalarına Zincidere 1. Komando Tugayı’ndan giden kahraman yiğitlerimizin PKK’nın korkulu rüyası haline geldiği zaten söyleniyordu. Öbürlerinde olduğu gibi bu olayda da PKK’nın kalles planı vardı.

Kayseri DHA Büro Şefi Oktay Ensari saldırı ile ilgili ilk bilgileri CNN Türk’e anlatmış, “terör saldırısı olduğu netleşti. Görgü tanıkları 71 (Kırıkkale) plakalı bir araç olduğunu belirtiyor. Otobüs, hareket halindeyken bir araç geliyor ve bombayı patlatıyor. İddialar bu yönde. Ölü ve yaralı sayısına ilişkin net bir açıklama yok. Yaralılar hem fakülte hastanesine hem diğer hastanelere gönderiliyor. Bunun bir terör saldırısı olduğu netleşti. Patlama otobüsün sol tarafında gerçekleşiyor. Tüm yaralılar olay yerinden alınıp hastaneye götürüldü” demişti.

Anayasa Mahkemesi Başkanlığı’nca da terör saldırısı kınanarak yapılan açıklamada “bugün Kayseri’de gerçekleştirilen menfur terör saldırısını kınıyor, şehitlerimize Allah’tan rahmet yaralılarımıza acil şifalar diliyoruz. Ülkemizin huzurunu hedef alan bu saldırılar karşısında milletimizin birlik ve beraberliğini sürdüreceğine olan inancımız tamdır. Şehitlerimizin, yakınlarının ve aziz milletimizin başı sağ olsun” deniliyordu.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi’ne ait 3 otobüsle polislin güvenlik önlemleri eşliğinde Zincidere 1. Komando Tugayı’ndan kent merkezine getirilen komandolarımız, saldırı sonrasında ilk kez çarşı iznini kullandıklarında otobüsler, farklı güzergâhlar takip ederek, askerleri şehir merkezine yakın farklı yerlerde indirmiş, askerlerin toplu olarak dolaşmadıkları ve eskiden bilinen her zaman gittikleri yerlere gitmedikleri görülmüştü. Bu kahraman komandolarımızın ilk fırsatta telefonla yakınlarını arayarak hasret giderdikleri görülmüyordu.

Askerlerin çarşı iznine çıktıkları zaman en çok gittikleri yer olan Komando Çarşısı ise saldırıdan sonra boşalmıştı. İçi kan ağlayan çarşı esnafı, her fırsatta PKK’ya

lanet yağdırarak saldırının kendilerini de olumsuz etkilediğini belirtiyor, saldırı sonrasında askerlerin çarşı izinlerinin iptal edildiğini, bu nedenle 17 Aralık'tan bu yana hiçbir askerin çarşıya gelmediğini belirtiyordu. Komando Çarşısı'nda askerlerin buluşma yeri olan Şafak Çay Ocağı da sessizliğe bürünmüştü. Çay Ocağı'nın işletmecisi Abdulsamet Salar çarşı iznine çıkan askerlerin mutlaka uğradığı çay ocağına, patlamadan sonra gelen giden olmadığını yana yakıla anlatarak öfkeyle şunları söylüyordu: "Burada askerler buluşur, sohbet eder, müzik dinler, yakınlarıyla telefonla görüşüp hasret giderir, stres atarlardı. Ancak şimdilerde gelen giden yok. Allah bu teröristleri kahretsin. Böyle hain bir saldırı oldu, silahsız askerlere bombayla saldırdılar. Askerin karşısına erkekçe çıkmaya cesareti olmayanlar, böyle bir kahpelik yaptı. Ama Türk komandosu onlara gereken dersi veriyor, verecek de Allah'ın izniyle. Patlama olduğu öğrenilince buradaki tüm askerler hemen çıkıp tugaya geri döndüler. Patlamanın yaşandığı dakikalarda, burada farklı araçlarla çarşı iznine çıkan askerler vardı. Allah bir daha böyle acı göstermesin».

Çay ocağının her yanını asker fotoğraflarıyla donatan Salar sözlerine «buraya 13 yıl önce bir asker hatıra olsun diye fotoğrafını asmış. Daha sonra her gelen asker de o fotoğrafın yanına kendi fotoğraflarını asmış ve böylece bir alışkanlık, gelenek oldu fotoğraf asma işi. Şimdi işyerinin bütün duvarları asker fotoğraflarıyla doldu. Askerler, fotoğraflara bakıyorlar, daha önce Kayseri'de vatani görevini yapan akrabalarını, arkadaşlarını fotoğraflarda görüyorlar. Güzel bir çalışma oldu. Şimdi burada 3 bine yakın fotoğraf var. Fotoğraf asma işi bundan sonra da devam edecek» diyerek devam ediyordu.

Kayseri 4. Ağır Ceza Mahkemesince kabul edilen 88 sayfalık iddianamede, terör saldırısının nasıl düzenlendiğine ayrıntılı olarak yer verilmektedir. İddianamede, terör saldırısının talimatını veren firari zanlı durumdaki "Erhan Porsibi" kod adlı İshak Özçaktı hakkında, Ankara 14. Ağır Ceza Mahkemesinin 2016/22 sayılı dosyasında "devletin birliğini ve bütünlüğünü bozma" suçundan yakalama kararı bulunduğu belirtilmektedir. Şüphelinin terör örgütü PKK/KCK'nın yöneticisi konumunda bulunduğu bildirilen iddianamede, Özçaktı'nun Kayseri dahil Ankara ve İstanbul'da PKK tarafından gerçekleştirilen bombalı saldırı eylemlerinin talimatını veren kişi olduğu da kaydedilmektedir.

İddianamede, saldırının planlayıcısı olduğu belirtilen tutuklu zanlılardan Kenan Çiçek'in Özçaktı

ile 2014 yılından itibaren görüştüğü ve Özçaktı'dan aldığı talimatları yerine getirdiği ifade edilmektedir. Kenan Çiçek'in Diyarbakır'ın Lice ilçesi kırsalında Ağustos veya Eylül 2016'da şüpheliler Mehmet Ayaz ve Barış Kaya'nın örgüt yöneticisi Özçaktı ile bulunduğu aktarılan iddianamede, Özçaktı'nun Kayseri'de bombalı saldırıyı gerçekleştirmek üzere Çiçek'e talimat verdiği, Çiçek'in bunun üzerine olay tarihinden yaklaşık 4-5 ay önce Kayseri'ye gelerek keşif yaptığı ve krokiler hazırladığı bilgisine yer veriliyor.

Saldırıda kullanılacak aracın güvenlik güçlerine yakalanmadan Kayseri'ye getirilmesi için hazırlık yapıldığı anlatılan iddianamede, Kenan Çiçek'in, firari şüpheli Ferhat Tekiner ile Adana'da buluştukları, bir kişiden aldıkları patlayıcıyı Gökbuket köyü karşısındaki ormanlık alana gömdükleri, daha sonra Lice kırsalında görüştüğü Özçaktı'dan aldıkları talimatla canlı bomba olacak Kasım Yıldırımçakar ile Adana'da bir araya geldikleri bilgisi yer almaktadır.

Terörist Yıldırımçakar ile Çiçek'in Adana'da buluşurken şifreli mesajlaştıklarına dikkati çekilen iddianamede, «Çiçek, firari olan Tekiner ile Diyarbakır'dan Adana'ya geldi. Çiçek, bir kafenin ilerisindeki boş bir alana aracı park etti. Aldığı talimatla aracın kaput kısmını açarak araç arızalıymış gibi bir görüntü verdi. O civarda bulunan Yıldırımçakar, Çiçek'in yanına gitti, şifreli olarak 'Vişne suyu içer misin?' diye sordu, Çiçek de 'Vişne suyu sevmem şeftali suyu severim.» diyerek buluşma şifresini verdi. Yıldırımçakar ile Çiçek bu şekilde buluştu.» değerlendirilmesine yer verilmektedir.

İddianamede, terör saldırısında kullanılacak eski model, hafif ve LPG'li araç arandığı, bulunacak araca yol boyunca herhangi bir kontrolde yakalanmaması amacıyla sahte plaka, sigorta poliçesi ve tescil belgesi hazırlanması konusunda Özçaktı tarafından talimat verilmesi üzerine, satış için internet ortamına ilan veren bir kişi adına kayıtlı Kırıkkale plakalı aracın belirlendiği ve bu aracın benzerinin tercih edildiği belirtilmektedir.

İnternette tespit edilen araca benzerlik gösteren Şanlıurfa'da ikamet eden şüpheli Mehmet Yolcu adına kayıtlı aracın, kontak anahtarının örgüt talimatıyla sahibi tarafından araç içerisinde bırakıldığı, aracın hırsızlık süsü verilerek alındığı ve düzenlenen sahte evrakın buna uygun hale getirildiği ifade edilmektedir. İddianamede, patlayıcı yüklenen araca internette belirlenen araç plakasının sahtesinin takıldığı, Yıldırımçakar'a, Mehmet Oluk adına düzenlenmiş ve kendi fotoğrafının bulunduğu sahte nüfus cüzdanı ile Fatih Enes Aydın adına düzenlenmiş sahte sürücü

belgesi verildiği, Yıldırımçakar'ın da bunları alarak araçla 16 Aralık 2016'da Adana'dan Kayseri'ye doğru yola çıktığı kaydedilmektedir.

Görgü tanıklarının beyanları ve güvenlik kamerası kayıtlarına göre, aracın 16 Aralık 2016 gecesi Pınarbaşı istikametinden Kayseri'ye giriş yaptığının tespit edildiği belirtilen iddianamede, 17 Aralık 2016'da sabaha kadar birçok yerden geçen aracın, saldırının hedefi 1. Komando Tugay Komutanlığı nizamiyesi önünden aynı gün saat 07.43, 07.51, 08.26 ve 08.29 sıralarında geçiş yaptığının belirlendiği bildirilmektedir.

Aracı ve kimliğinin çalındığını beyan ederek olayla ilgisi olmadığını ileri süren Mehmet Oluk'un da daha sonra terör örgütüyle irtibatının ortaya konduğu vurgulanmaktadır.

Zanlılardan Fahri Demirbaş hakkında ifade veren D.Ç, Demirbaş'ın kendisine 2 ay önce «Kayseri'de patlama olacak» dediğini ve olaydan bir hafta önce kendisiyle iletişimini kestiğini ifade etmektedir. D.Ç, patlamanın olduğu gün de yanına gelemeyeceğini söyleyen Demirbaş'ın bu olayla ilgisi veya bağlantısı olabileceğini düşündüğünü bildirmiştir. Demirbaş'ın evindeki aramada ise B seri numaralı bir ABD doları ele geçirildiği kaydedilmektedir.

Şüphelilerden Hamit Eroğlu hakkında ifade veren bir tanık, olaydan bir hafta önce Eroğlu'nun otobüsüne eve gitmek üzere bindiği ve araçta bulunduğu sırada cep telefonuyla yaptığı görüşmede, “Yaralı kabul etmiyorum” şeklinde ifadeler kullandığını öne sürmüştü. Yine iddianamede, tanık ve mağdur beyanlarına göre, şoför Eroğlu'nun bombalı saldırıdan haberinin olduğu, olayın gerçekleştiği otobüs durağında özellikle durmaya çalıştığı, örgüt üyeleriyle irtibatının bulunduğu, eylem günü askerlerin çarşıya sevinde kendi isteğiyle görev aldığı, ölen teröristin bombalı araçla kendisini yakın mesafeden takip etmesine imkân sağladığı ve olay mahallinde bombalı aracın patlatmasına imkân verdiği değerlendirilmesinde de bulunulduğu belirtilmektedir.

O hain saldırının senesi yaklaşırken, saldırının gerçekleştirildiği o durak, Kayseri Büyükşehir Belediyesi

Başkanlığı'nın kadirşinaslığıyla, on beş şehit için on beş dilim halinde “Şehit Komandolar Durağı” olarak yeniden yaptırıldı. Aziz şehitlerimizin Türk Bayrağı'na iliştilen resimleriyle ve gönderilen çelenklerle süslenerek 17 Aralık 2017 Pazar günü o durakta patlamanın gerçekleştirildiği saat 08.45'te halkın da iştirakiyle bir tören düzenlendi. Kur'an-ı Kerim tilaveti, İstiklâl Marşı'nın okunması ve kısa bir konuşmadan sonra Zincidere I. Komando Tugayı ziyaret edildi. Aşağıdaki resimler bu törende çekilmiştir.

“Su uyur, düşman uyumaz” diyen atalarımız ne kadar haklı! Mertçe karşımıza çıkamayan maskeli düşmanlarımız, otuz yılı aşkın bir zamandan beri vatanımızı bölmeğe ve bizi içten yıkmaya çalışıyorlar. Geçmişte Alevi-Sünni diyerek biz bibimize kırdırmak sevdasına kapılan batılı terör baronları, şimdi de Türk-Kürt kozunu oynayarak kanımıza ekmeğe doğramak hülyasını kapılmış durumda.

Kültürümüzde “askerlik” kavramının oldukça önemli bir yer tuttuğunu, asker ocağının bizim kültürümüzde peygamber ocağı sayıldığını, kınalı kuzularımızı düğüne gider gibi davullu zurnalı yolcu ettiğimizi, askerliğini yapmayanların adam sayılmadığını, diğer milletlerin “askerlik” anlayışından farklı olarak, bizim “asker millet” oluşumuzu iyi bilen düşmanlarımız, tarihte olduğu gibi, şimdi de karşımıza yiğitçe çıkamadıkları için, hep ya kalleşçe ve sinsice sırtımızdan vurmağa çalışmışlar ya da birbirimize düşürmek suretiyle kaleyi içten fethetme yoluna gitmişlerdir.

Batı Roma İmparatorluğu'nun başkenti Roma'yı ele geçiren; ağlayan çocuklarını susturmak için “Türkler geliyor” dedirten; Hıristiyanlığın kabesi sayılan Kudüs'ü alan; Haçlı Ordularını her seferinde perişan eden; Doğu Roma İmparatorluğu'nu yıkarak “Ortaçağ”ı kapatıp “Yeni çağ”ı açan ve “Kostantin”in şehri anlamına gelen “Kostantinopolis”i alıp “İstanbul” yapan; Kosova, Niğbolu, Sırp Sındığı, Varna Savaşlarında düşmana diz çöktüren; Preveze'de Haçlı donanmasını denizin dibine gömen; nihayet Kurtuluş Savaşı'nda yedi cephede yedi düvele karşı kahramanlık destanları yazan bizim ecda-

dımız değil mi! Hıristiyan Batı bunları çok iyi bildiği için, şimdi yine aynı oyunu oynayıp bizi Anadolu'dan atmağa çalışmaktadır. 16 Temmuz 2016 gecesi bu hayali bir daha suya düşen monşerler nasıl çıldırmasın, nasıl saçını başını yolasın! Nur cemaatinin yıllarca peşinden gittiği, neredeyse peygamber bildiği Fetullah Gülen niçin Amerika'ya sığındı? Halen şeytanî planlarını halen oradan kimlerle birlikte ve nasıl planlıyor?

FETÖ kalkışmasını çok iyi tahlil etmeliyiz. Genelkurmay da dâhil olmak üzere bütün resmî kurumlarımıza nasıl sızmışlar! Devletimizi ele geçirmek için millî eğitim camiamızı örümcek ağı gibi nasıl da sarmışlar! Hayatî önem taşıyan sağlık kuruluşlarımızı, üniversitelerimizi, adalet ve emniyet teşkilatımızın çoğunu ele geçirip kirli emellerini gerçekleştirmek için sinsi sinsi ne planlar yapmışlar, ne dolaplar çevirmişler! FETÖ darbesi başarısız olunca soluğu dış ülkelerde alan hainleri demokrasi havarisi kesilen ilgili devletler niçin koruyor ve iade etmeğe yanaşmıyorlar? Yüce rabbimiz işimizi rast getirdi de o son kalkışma akim kaldı. Yoksa bugün halimiz nice olurdu?

Hiç beklemediğimiz bir anda Kayseri'de gerçekleştirilen ve kahraman askerlerimizi hedef alan bombalı saldırının meydana geldiği gün Kıbrıs'taydım. Bu hain saldırıyı Girne Orduevi'nde kahvaltı yaparken televizyondan öğrendim. İçim kan ağlayarak o günlerde on beş şehidimiz için ebcet hesabıyla aşağıdaki on beş tarihi düştüm. Yüce rabbim böyle bir acıyı bir daha yaşatmasın.

17 Aralık 2016 Cumartesi Günü Kayseri Zincidere Komando Tuğayı'ndan "Halk Otobüsüyle Çarşı İznine Giderken" PKK Terör Örgütü Tarafından Pusya Düşürülerek Şehit Edilen

ON BEŞ ASKERİMİZ İÇİN ON BEŞ TARİH

Girne, 17 Aralık 2016 Cumartesi, 18.00

Hainler saldırır durmadan bize
Gelmedik, gelmeyiz dünyada bize
Örtü getirerek yazdım tarihin:

Şerefsizler kıydı askerimize

1403 ترفززر قیدی صكرمزہ

+613 اورنو

2016

DİĞER BİR TARİH

Girne, 17 Aralık 2016 Cumartesi, 18.25

Yok gerek dünyada hiçbir minnete
Sen de uy gönlüm kitaba sünnete
Tarihin yazdım gaza ile bugün:

Uçtu on beş can cihandan cennete

1008 اوجدی اون بئس جان جهاندر جنته

+1008 غزا

2016

DİĞER BİR TARİH

Girne, 17 Aralık 2016 Cumartesi, 18.40

Hayat verir torağa kanımız ve terimiz
Düşmanlarla çevrilmiş ne yazık her yerimiz
Buse kondurdum hemen yazdım tarihlerini:
Şehitlik rütbesine erdi askerlerimiz

1943 شهيداك رتبة سنه ايردى صكرلرمز

+73 بوسه

2016

DİĞER BİR TARİH

Girne, 17 Aralık 2016 Cumartesi, 18.55

Ekmek doğramak ister asil kanlarımıza
Sinsice sokulmuşlar hemen yanlarımıza
Tarihe dikkatle bak *haya var* bunda haya:
Şerefsizler haince kıydı canlarımıza

1997 ترفززر خائجه قیدی جائلرمزه

+19 حيا

2016

DİĞER BİR TARİH

Girne, 17 Aralık 2016 Cumartesi, 19.10

Derdimize dayanmaz bizim dağlar, denizler
Kalleşlik kokuyor hep bulduğumuz tüm izler
Süre-i İsrâ gerek tarih eksik kalmasın:
Kıydılar Mehmetçiğe vatansız şerefsizler

1483 قیدیلر محمدجگه وطنسز ترفززر

+533 سورةالرا

2016

DİĞER BİR TARİH

Girne, 17 Aralık 2016 Cumartesi, 19.20

Kör olası gözlerim neler görüyor neler

Analar kuzum diye ağlaşıp nasıl meler

Kayseri var kayseri hesabı iyi yapın:

Mehmetçiğe saldırdı şerefsiz hergeleler

1606 محمدجگه صالردی طرفیز هرکله لر

+410 قیصری

2016

DİĞER BİR TARİH

Girne, 17 Aralık 2016 Cumartesi, 19.40

Kimlik sorması gerek yolcu bindirenlerin

Başı dertten kurtulmaz dolap döndürenlerin

Vak'a sayılmaz ise belli olur tarihi:

Ocağı sönsün yâ Rab ocak söndürenlerin

2197 اوجاگی سونسون یارب اوجاق سوندیرلرک

-181 وقعه

2016

DİĞER BİR TARİH

Girne, 17 Aralık 2016 Cumartesi, 19.55

Ne akıl var ne iz'an sergerde serseride

Sayıları çoğaldı hep ötede beride

Zevali silip attık tarihe geçin bunu:

Uçmağa azmeyledi on beş can Kayseri'de

2060 او جماعه عزم ایلدی اون بش جان قیصریده

-44 زوال

2016

DİĞER BİR TARİH

Girne, 17 Aralık 2016 Cumartesi, 20.05

Al edip kahpe felek bizleri incitti bugün

Nice Mehmetçimiz göz göre hep yitti bugün

Reçeteler getirip yazdı kalem tarihini:

Vatanın bekçisi on beş canımız gitti bugün

1178 وطنک بکجیسی اون بش جاتمز؟ یئدی بوگون

-838 رچنه لر

2016

DİĞER BİR TARİH

Girne, 17 Aralık 2016 Cumartesi, 20.20

Her gün ant içiyoruz, ülkümüz: önce vatan!

Yoktur başka millette bizdeki bu asil kan

Hesabı görmek için *hançerlerimiz gerek*

Kanı ile suladı vatanını on beş can

886 قانی ایله صولادی وطننی اون بش جان

+1130 خنجرلرمز

2016

DİĞER BİR TARİH

Girne, 17 Aralık 2016 Cumartesi, 20.35

Huda'dan kahramanlık Türk'e hoş bir armağan oldu

Bu gerçek ta ezelden böyledir aynen beyan oldu

Güzelliklerle yazdım tarihin bir bir hesap ettim

Cihandan cennetü'l-firdeuse on beş can revan oldu

1673 جهانندن جنه الفردوسه اون بش جان روان اولدی

+343 گوزلکلر

2016

DİĞER BİR TARİH

Girne, 17 Aralık 2016 Cumartesi, 20.45

Vatan evlatlarına hep açıktır kucağım

Vatan kokusu taşır her köşem her bucağım

Farkı var bengü ile cavidin bu tarihte

On yedi aralıkta söndü on beş ocağım

1962 اون بدی آرالتده سوندی اون بش اوجاغم

-54 - (24) /جاوید /câvid - (78) /بئگو /bengü

2016

DİĞER BİR TARİH

Girne, 17 Aralık 2016 Cumartesi, 20.55

Hainler köpekleşti yine ürüdü bugün

Zincidere yolunu duman бүрүdü bugün

Gonca getirip yazdım hepsinin tarihini:

On beş Mehmetçimiz Hakk'a yürüdü bugün

958 اون بش محمدجگمز حقه یوریدی بوگون

+1058 غنجه

2016

DİĞER BİR TARİH

Girne, 17 Aralık 2016 Cumartesi, 21.15

Tarihe yön verdi hep nice şanlı zaferler

Şahit olsun sözüme hem gökler hem de yerler

Teennilerle yazdım haklı tarihinizi:

Öcünüz alınacak rahat uyuyun erler

1325 اوچکز آیناجق راحت اویویک ارلر

+691 تانیلر

2016

DİĞER BİR TARİH

Girne, 17 Aralık 2016 Cumartesi, 21.35

Yiğitlikten vermedik, vermeyiz asla ödün

Huda öğmüş yaratmış Türklüğünle hep öğün

İstid'â getirdim de yazdım tarihlerini

Yüreklere alev alev on beş can gitti bugün

1480 یورکلر آلو آلو اونبش جان گئیدی بوگون

+536 لئدها

2016